

Iskra

CEO III

Naš Center za elektrooptiko bo v petek, 17. t. m. kar se da slavnostno proslavil petindvajsetletnico svojega obstoja. Proslavo si je zamislil dokaj delovno in konkretno: tega dne bodo namreč odprli novi, tovarniški objekt, tako imenovano tretjo in zaključno fazo investicije CEO.

Tako so v CEO v letih 1976—79 na lokaciji v Stegnah izvedli prvo fazo svoje investicije in zgradili 8000 m² sodobno opremljenih površin, drugo fazo pa so opravili v letih 1981—83 in pridobili še 5000 m² novih površin.

Tretjo fazo so začeli načrtovati sredi 1985. leta, izgradnja pa je potekala po točno določenem scenariju. Glavni izvajalec del SMELT je pričel z deli III. faze 16. decembra 1986. leta in dela so potekala z večjimi ali manjšimi težavami do 20. junija lani, ko je bil opravljen uspešen tehnični pregled objektov. Z novo investicijo je tako CEO pridobil še okoli 14.000 m² novih delovnih površin.

In koliko je stala investicija? Celotna vrednost tretjega dela investicije z opremo vred znaša okoli 16 milijard dinarjev, pri čemer načrtovane investicijske vrednosti niso presegli. Sicer pa je novi objekt že pred slavnostno otvoritvijo začel obratovati, saj na primer, optiki že delajo v novih prostorih.

Tako bo Center za elektrooptiko z zaključeno tretjo investicijsko fazo najlepše proslavil petindvajsetletnico svojega uspešnega dela in razvoja.

D. Ž.

Kolegij glavnih direktorjev SOZD Iskra

Pluralizem podjetniških interesov

Osrednja tema rednega kolegija glavnih direktorjev Iskrinih delovnih organizacij, ki je bil v ponedeljek, 6. marca, so bila izhodišča za novo poslovno organiziranost SOZD Iskra. V uvodu je predsednik PO SOZD Iskra Franc Šifkovič poudaril, da konceptualna razprava o novi organiziranosti Iskre poteka že nekaj časa, konkretnije oblike pa dobiva z novim zakonom o podjetjih. Doslej so o novi organiziranosti izdelali dva koncepta, potrebno pa je izdelati še tretjo verzijo poslovne organiziranosti, ki naj bi jo sprejel delavski svet SOZD na prihodnji seji. Aprila in maja naj bi izdelali osnutek sporazuma, oz. pogodbe o novi organiziranosti Iskre, pri čemer naj bi se v to aktivnost, poleg delavskega sveta SOZD in delovnih organizacij vključili tudi vse Iskrine TOZD. Razprava o novi organiziranosti naj bi potekala do poletja, jeseni pa bi zadevo do kraja izpeljali. Franc Šifkovič je poudaril, da doslej v slovenskih velikih gospodarskih sistemih na tem področju ni bilo še veliko storjenega in, da ima Iskra v tem smislu zagotovo korak prednosti pred ostalimi. Plediral je za večje število samostojnih podjetij, ki naj bi jih oblikovali v okviru Iskre, s čimer bi odpravljali vse monopole znotraj Iskre, poslovne odločitve bi sprejemali brez konsenza, pri čemer pa je seveda treba preiti k ustvarjanju močnejših podjetij. V okviru programov ni opaziti, da bi se v Iskri vse

TOZD hotele preleviti v podjetja, v njihov prid pa gotovo govori določena dislociranost naših tovarn ali pa skupna dvorišča, ki so bila doslej razdeljena na TOZD. Po njegovih besedah naj bi bilo leto 1989—90 prehodno leto za novo poslovno organiziranost, nakar bi se po letu 1990 Iskra v celoti konsolidirala v smislu novega zakona o podjetjih.

Podrobneje je govoril o t.i. skupnih podjetjih v Iskri in tudi o tem, da nekatere dose-danje skupne DO nimajo možnosti, da bi se preobrazile v podjetje.

Glede nove organiziranosti je dejal, da v večini novih proizvodnih delovnih organizacij ne bi smelo biti večjih problemov glede na novo zakonodajo. Določeni problemi pa lahko nastanejo v tistih delovnih organizacijah, ki že danes imajo zavoljo TOZD različne programe in usmerjenost.

Dilema o tem, ali naj bo Iskra kot celota sestavljena ali združeno podjetje, je zelo pomembna, ker gre pri tem za vsebinske in materialne obveznosti podjetij, čeprav večina bodočih podjetij sodi, da zadošča t.i. dvonivojska organiziranost.

Vse te dileme je treba seveda do zasedanja DS SOZD Iskra dokončno razrešiti.

Ob koncu je Franc Šifkovič poudaril, da bo Iskra v prihodnje upravljana lastninsko, Iskra Commerce pa naj bi postala delniška družba. V bodoče bi denar vlagali kot naložbe in z lastninskimi deleži vlagalca v drugo Iskrino podjetje. Seveda bi vlagalec imel vse lastninske in upravljalne pravice. Tako naj bi se lastninsko upravljanje v Iskri postopno uvedlo v petih do desetih letih.

Ob koncu je Franc Šifkovič dejal, da se morajo do 30. junija vse naše delovne organizacije konstituirati kot družbena podjetja na podlagi zakona o podjetjih ter pri tem izdelati in sprejeti na referendumu svoje statute. Da pa bi to staturano plat olajšali, naj bi izdelali vzorec statuta, ki naj bi bil prožen kar se da, in bi ga lahko potem uspešno uporabila novo formirana Iskrina podjetja.

V nadaljevanju seje so govorili še o stanju in razreševanju problematike DO Mikroelektronike in DO Telematike, dalje je bila posredovana informacija o poslovanju SOZD Iskra v lanskem letu ter informacija o planu za letošnje leto.

Ob koncu je bilo govora tudi o Iskrinem izvozu, zaposlovanju in osebnih dohodkih v SOZD Iskra.

D. Ž.

Iskra Telematika

ETA 900 in JATENA na IF

Iskra je na letošnji natečaj za dobro industrijsko obliko, svetovno priznani IF, prijavila enajst izdelkov. Žirija je sprejela dva, in sicer telefon ETA 900 in novični aparat na stojalu JATENA.

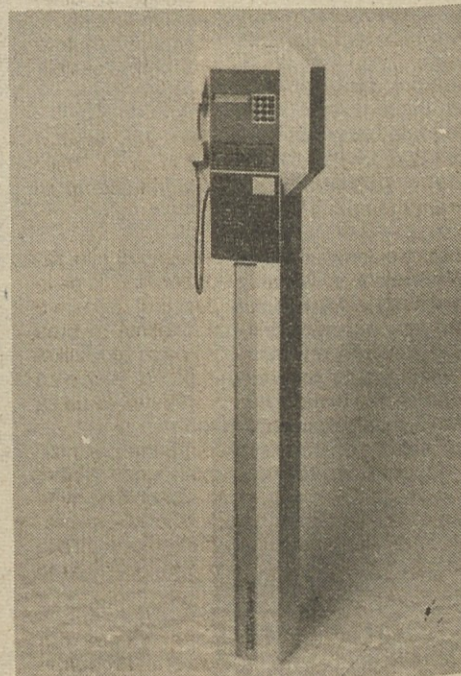
Na posebni razstavi Die gute Industrieform na sejmišnem CEBIT in Industrijskem sejmu v Hannoveru — prvi se je začel 8. marca, končal pa se bo v sredo, 15. marca, drugi pa bo od 5. do 12. aprila — si bodo lahko obiskovalci ogledali preko 300 uspešno oblikovanih izdelkov. Posebna žirija jih je izbrala med 1700 prijavljenimi izdelki z domala vsega sveta, predvsem pa iz Evrope.

Izbrana Iskrina izdelka je oblikoval magister Davorin Savnik.

LD

Se strinjate, da se bosta ta dva Iskrina telefona lahko v prihodnje opravičeno kitila z nalepko IF — dobro oblikovan izdelek!

Delavci Iskrinega Centra za avtomatsko obdelavo podatkov ne vidijo svoje razvojne perspektive v delovni organizaciji ZORIN • Želijo biti samostojno podjetje, v okviru Iskre, ne pa organizacija skupnega pomena, za katero naj bi sredstva zbirale Iskrine tovarne • Pripravljeni so še nadalje opravljati naloge skupnega pomena za Iskro • Njihov glavni argument za samostojnost pa je večja učinkovitost in predvsem (nujen) tržni odnos do Iskrinih in zunanjih delovnih organizacij • Sedanji položaj CAOP je poskušal razjasniti direktor temeljne organizacije Leo Šepec.

Vaša glavna dejavnost je izdelava programskih rešitev za področje poslovanja. Nedavno tega ste dejali, da je vaš uspeh pogojen s podjetniškim obnašanjem vseh delavcev in, da ste se reševanja posameznih problemov, ki se jih nekateri lotevajo šele danes (tržna ekonomija), vi lotili pred leti...

»Naša vizija je, da bi postali vodilna softverska hiša za področje poslovnih aplikacij. S tem, da bomo to dejavnost še razširjali, oz. jo še razširjamo z vključevanjem inženiringa. Že nekaj časa se dokaj dobro zavedamo pomembnosti trga in to se nam že kar lepo obrestuje. Lahko ocenim, da v slovenskem prostoru nimamo konkurence na področju poslovnih aplikacij. Dejstvo je in tudi izkušnje so pokazale, da so le redke sredine obstale dlje na področju računalništva. Nam je uspelo. Tudi na račun našega profesionalnega obnašanja pri vseh opravilih pa naj gre za nastop programerja ali pa tržnika.«

In pri tržnem nastopu vas organiziranost znotraj DO ZORIN omejuje?

»Do sedaj nas takšna organizacija sicer ni kdo ve kako ovirala. Toda če se gremo podjetništvo, je zanj bistveno, kako hitro se znamo prilagajati spremembam. Iz slabih izkušenj v preteklosti pa se namreč bojimo, da bo uvajanje novosti — tudi Zakona o podjetjih, trajalo v DO ZORIN predolgo. V skupnem podjetju ne vidimo naše perspektive. CAOP je majhen kolektiv, ki bi si rad v tem prehodnem obdobju zagotovil samostojnost, pogojeno s čim večjo fleksibilnostjo in učinkovitim poslovanjem.«

Toda znotraj DO ZORIN sta še temeljni organizaciji INDOK in Standardizacija. Ali ni nobenih vsebinskih povezav med vami in drugima dvema TOZD?

»V preteklosti teh nujnih povezav ni bilo, razen z Birojem za industrijski inženiring, ki pa je tako in tako izstopil iz Iskre. Zato tudi dvomim o možnem skupnem delu z ostalima dvema TOZD v okviru enovite DO. So pa tu še razlike, ki so vezane na dosedanje delo pa naj gre za drugačen način pridobivanja sredstev ali pa za drugačno kadrovsko strukturo.

Je pa tu še en moment neustrezne organiziranosti, ki se je navzven pokazala v neenotnem nastopanju pri naših strankah. Vodstvo delovne organizacije je vedno nastopalo kot nek interfejs med SOZD in med nami, namesto, da bi bilo direkten posrednik med našimi uporabniki in nami...«

Če površno ocenjujem, gre bolj za nesporazume in neurejene odnose znotraj delovne organizacije. Ali v vseh teh letih teh težav ni bilo mogoče drugače rešiti, kot pa z »izstopom«?

Za zdaj še ne vemo, kaj in kam bi z njimi

Komu koristi status quo?

Leo Šepec

V naslednji številki našega glasila bomo to problematiko osvetlili s stališča DO ZORIN v razgovoru z direktorjem delovne organizacije Marjanom Trojarjem.

»Saj smo jih skušali reševati na različne načine, še posebno pred dvema letoma, ko je BII začel postopek o izločitvi iz Iskre. Pa se, kot vse kaže, ni dalo. Ampak nekaj le ni v redu, če delovna organizacija v dveh letih skorajda »izgubi« dve TOZD.«

Odločili ste se za referendum o izločitvi CAOP iz DO ZORIN, ki je z majhno večino uspel. Zataknilo pa se je pri sami izpeljavi referenduma...

»Referendum je sicer res uspel, toda zaradi nepravilnega postopka je bil razveljavljen. Pokazal je tudi na nekatera nasprotja znotraj temeljne organizacije, ko se je del strokovnjakov, predvsem mladih, opredelil za tveganje in podjetniško obnašanje, druga skupina pa je v

sedanji organiziranosti iskala bolj socialno varnost. Takrat nam je nekako uspelo ustaviti paniko, urediti odnose, celo kadrovske smo se osvežili, predvsem pa se je kolektiv zavedel, da je pred nami lepa perspektiva na trgu, tako v izvozu, kot v domači prodaji, ki je v vzponu.

Ob tem pa ne moremo čakati dve leti, da se bo Iskra reorganizirala. Pristali smo na pobudo predsednika PO SOZD Iskra Franca Šifkoviča, da bo vodstvo SOZD v prvem polletju poiskalo neko rešitev za nas. Če bodo odgovorili, kje je naše mesto, bomo sprejeli predlog, v nasprotnem primeru bomo »postopek samostojnosti« nadaljevali s tem, da bomo glasovanje samo ponovili.«

Sedaj je nek status quo, ko čakate na odgovor vodstva SOZD. Toda bistveno je, da želite biti samostojna organizacija, drugače...

»Želimo biti enovita delovna organizacija znotraj Iskre...«

Toda potem lahko pride do programskega prekrivanja znotraj Iskre recimo z Deltinim programom?

»Okrog vsebinskega prekrivanja se je potrebno dogovoriti, tako z Delto, kot v sami sestavljeni organizaciji. Enkrat je že treba doreči Iskrino informatiko in se dogovoriti, da bo informatika na področju poslovnih aplikacij opravljala CAOP. Teh produktov tako in tako ne delajo znotraj Delte, ampak nekdo zunaj delovne organizacije, poleg tega pa izkušnje kažejo, da je naš produkt krepko boljši.«

Če predvidevamo, da se boste izločili iz DO ZORIN in se znova opredelili za Iskro. Vnovičen »vstop« v Iskro pa potrjujejo članice centralnega delavskega sveta s soglasjem. Kaj pa če Delta reče ne?

»To ni naša želja. Ostati želimo v Iskri kot samostojno podjetje in nadalje opravljati naloge skupnega pomena za Iskrine delovne organizacije. Ampak ta odnos mora temeljiti na tržnem, podjetniškem obnašanju, ki temelji na čisto preprosti logiki — za delo plačilo! Iskrine delovne organizacije so najbolj neredni plačniki naših storitev, ta trenutek nam dolgujejo 42 milijard dinarjev. V tem ni nobene poslovne logike.«

Če ostanete v DO ZORIN, kot organizacija skupnega pomena, nekateri strokovnjaki napovedujejo, da bodo zapustili CAOP in Iskro?

»Da. In tega se vodstvo SOZD premalo zaveda pri svojih odločitvah. Če gre deset naših strokovnjakov ven (od šestdeset zaposlenih v CAOP je polovica delavcev z visoko in višjo izobrazbo — op.p.) naše firme ne bo več. Sama Iskra pa mora biti zainteresirana za našo dejavnost, za dobro organizacijo, za učinkovito poslovanje.«

Ali sem lahko direktna? Kam vas postavlja to neupoštevanje in status quo? Ali v Iskro ali zunaj nje — morda je slednje vaša tiha želja?

»Ne! Čeprav pa moram priznati, da smo takšno možnost tudi predvideli, kar današnji časi tudi zahtevajo. Sprašujem se, zakaj se vsa stvar odvija mimo nas. Hkrati pa mi ni jasno, ali se vodilni delavci SOZD Iskra, pri svojih, večkrat prepočasnih odločitvah, res ne zavedajo, kaj pomeni odliv kapitala. Kapital pa je pri nas znanje...«

Vesna Žunič

Zakaj poslovni sistemi ustanavljajo lastne »šole«?

Sodobni tehnološki razvoj zahteva proizvodni model, v katerem je najpomembnejši dejavnik znanje. V delovno intenzivnem modelu, ki pri nas še vedno prevladuje, je znanje spremenljivka samo do stopnje, na kateri lahko steče in se vzdržuje obstoječi proizvodni proces, nakar postane konstanta. Ta model ne izpostavlja pridobivanja, prenosa in ustvarjanja novega znanja, ki je temeljni proces delovanja razvojno intenzivnega proizvodnega modela.

Potreba po novem znanju nastane, ko struktura obstoječega strokovnega znanja ne ustreza več strukturi dela, ki ga zahteva nova tehnologija.

Učinkovit proces prestrukturiranja znanja za najzahtevnejše tehnologije zahteva visoko sinhronizacijo strukture delovnih zahtev in izobraževalnih procesov na vseh stopnjah, z vidika interdisciplinarnosti in transdisciplinarnosti pa tudi na različnih usmeritvah. Potreba po širokem spektru znanj iz različnih strok bliskovito narašča.

Na drugi strani ni urejeno trženje lastnega znanja, posebno računalniške programske opreme, ker na področju pravne zaščite intelektualne lastnine tudi usodno zaostajamo za razvitim svetom. Absurdno je, da so računalniški programi, katerih cena v svetu narašča z geometrično progresijo, pri nas zastoj, ker jih je mogoče povsem legalno krasti. Zaradi tega prihaja do primerov, ko tujci jugoslovanskim kupcem nočejo prodajati denimo računalniških orodij za podporo ekspertnim sistemom.

Prestrukturiranje znanja tudi ne more biti stihijska akcija, ki bi za naslednje tehnološko obdobje enkrat za vselej zadovoljila potrebe po novem znanju, marveč obilgato vzpostavljen trajen delovni proces, ki zahteva nenehno visoko kvaliteto vseh oblik izobraževanja, ustvarjalnega dela in posredovanja novega znanja na vseh ravneh, ki je v naših razmerah pogosto nizka.

Vloga izobraževalnega centra SOZD Iskra in posamezne »šole«

Izobraževalni center SOZD Iskra je del celotnega sistema usposabljanja in izpopolnjevanja v Iskri, kjer ima vsaka delovna organizacija svojo službo za izobraževanje ali celo izobraževalni center.

Center na ravni SOZD je namenjen tistemu delu izobraževanja, ki ga je smotno organizirati in izvajati za vso Iskro. Usmerjen je v usposabljanje in permanentno izpopolnjevanje vodstvenega in poslovnega kadra, ki se odvija skozi tako imenovane šole.

Že osem let imamo šolo za zunanjo trgovino. Nastala je iz neposredne potrebe delavcev s področja trženja, ki so se srečevali s specialno usposobljenimi kolegi iz tujine, ob katerih so se počutili manjvredne in neučinkovite. V sodelovanju z več jugoslovanskimi univerzami je nastal program, ki obsega 500 do 600 šolskih ur.

Naslednja potreba po specialnem usposabljanju je nastala na področju raziskovalno-razvojnega dejavnosti. RR šola poteka že šest let. Njeno ustanovitev je pospešil tudi dogovor o enotnem načinu vodenja raziskovalno-razvojnih projektov. Usposabljanje vodij RR oddelkov je sprožilo nadaljnjo potrebo po izobraževanju kakovosti. Tudi razvoj procesa celovitega zagotavljanja kakovosti v razvitim svetu je narekoval ustanovitev šole kakovosti, ki jo imamo že 5 let.

Dejstvo, da je vsaka nova šola izšla iz spoznanj in zahtev prejšnjih, kaže na spontan razvoj

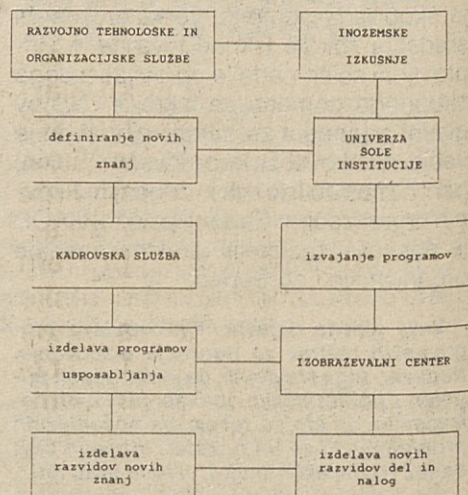
Zunanjetrgovinska šola je že tradicionalna vsako pomlad v mesecih marec, april in maj (8 tednov). RR šola in kakovostna šola sta v septembru, oktobru in novembru (vsak mesec po en teden). Kaže, da bo tudi poslovodna šola razdeljena na tri dele po en teden (v jesenskih mesecih).

teh šol iz neposrednih potreb po specifičnih področjih predvsem neposredno uporabnih znanj.

Znanja, ki so bila pridobljena v teh šolah, so v praksi pogosto naletela na gluha ušesa predvsem poslovnih delavcev, zato so naraščale zahteve udeležencev šol, da bi omenjena znanja imeli tudi poslovodni delavci.

S tem je bila na pomolu že tudi šola poslovodenja, ki pa je zaživela šele letos. Vzrok, da je to šele prva šola poslovodenja ZNOTRAJ poslovnega sistema v Jugoslaviji, govori o silovitih naporih, s katerimi je bilo treba premagovati ovire. Na prvem mestu so bile ideološke. Vloga poslovodnega delavca je v naši družbi še vedno bolj politična kot visoko strokovna, zato spoznanje o pomenu strokovnih znanj za učinkovito poslovodenje zelo počasi prodira.

Na drugi strani je bil razumljiv tudi odpor poslovnih delavcev samih, saj je veljalo in še velja, da so nesposobni, če silijo v šole. Naša prva šola poslovodenja je štartala s poslovodnim vrhom. Osnovni motiv je bil v tem, da bodo nastopali tudi v vlogi tistih, ki imajo nalogo, da to šolo dogradijo, čeprav je šlo v resnici predvsem za prebijanje ledu.

PROCES PRESTRUKTURIRANJA (RAZVOJA) ZNANJA

Medtem ko se je v prejšnjih šolah izoblikoval spoznanje, da so najučinkovitejše, če jo izvajajo nekaj tujih predavateljev, 1/3 domačih univerzitetnih učiteljev in 2/3 Iskrinih strokovnjakov, katerih znanja so najbolj uporabna.

Poslovodni delavci so pred začetkom šole zahtevali 1/3 tujih, 2/3 domačih univerzitetnih učiteljev in nič Iskrašev. Že po prvem delu šole, v kateri so vendarle sodelovali tudi nekateri strokovnjaki Iskre, se je izkazalo, da so že uveljavljena razmerja prava. Še več. V programu so morali udeleženci predstaviti po eno tujo knjigo s področja poslovodenja. Izkazalo se je, da so nekateri izmed njih zelo dobri predavatelji.

V ta program bo v prihodnje zajetih prek 200 poslovnih delavcev in tistih, ki jih za poslovodenje šole pripravljamo in katerim bodo prihodnje šole predvsem namenjene.

Najnovejša šola, ki je na obzoru pa je šola za vodenje proizvodnje, vendar še ni izrazite potrebe po njej. Ta se bo pojavila šele, ko bo obstoječi, še pretežno delovno intenzivni model, ki ga zadovoljivo obvladujemo, zamenjal razvojno informacijsko intenzivni sistem proizvodnje, ki zahteva povsem drugačne načine vodenja in ljudi.

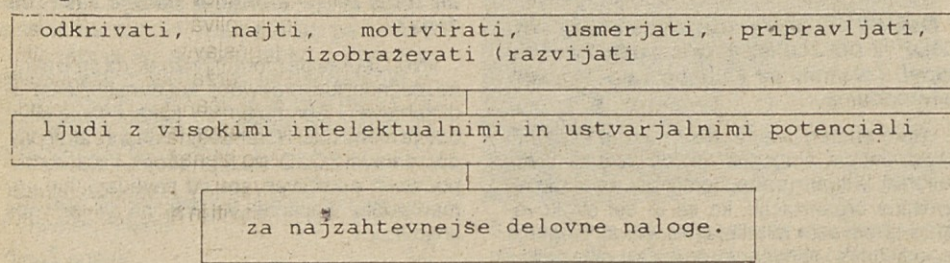
Preverjanje učinkov izobraževanja

V procesu izobraževanja se že od nekdaj postavlja vprašanje ekonomike, ki se steka v vprašanje, ali so se vložena sredstva amortizirala, če se že niso obrestovala ali celo multiplirala.

Za ilustracijo naj služi podatek, da 1 mesec šolanja v šoli poslovodenja stane blizu stare milijarde, medtem ko je treba za 4—5 dnevni seminar na poslovodni šoli v tujini odšteti za 1,5 milijarde deviz.

Težavnost objektivnega ocenjevanja učinkovitosti izobraževanja v praksi narašča z zahtevnostjo in kompleksnostjo dela, ki ga udeleženec opravlja. Za področje poslovodenja omenjenih učinkov neposredno ne morejo ugotovljati. Temeljno zagotovilo učinkovitosti izobraževanja, oz. pozitivnega transfera znanja je v pozitivno selekcionirani populaciji, ki jo izobražujemo. Pri nas se na žalost še ni vnesla evforija tako imenovanega »vse vprek« izobraževanja, ki ni ekonomsko opravičljiva. Tako tudi ekonomika razvoja kadrov anticipira »pozitivno bilanco« v svojem osnovnem cilju (glej preglednico 1)

Preglednica 1

Pogovor z Igorjem Ingoličem

V SEV vse bolj pogojujejo uvoz z izvozom

Iskra je lani izvozila v dežele Sveta za vzajemno gospodarsko pomoč za nekaj manj kot 94,5 milijona dolarjev izdelkov, od tega preko Iskre Commerce za skoraj 84,5 milijona dolarjev. Problematiko trženja s tem delom sveta ter seveda lanske rezultate in načrte za letoš nam je predstavil direktor Tržnega področja SEV v Iskri Commerce Igor Ingolič.

Igor Ingolič, direktor tržnega področja SEV v Iskri Commerce

»Minulo leto smo v dežele, članice SEV načrtovali za približno 122 milijona dolarjev zunanje-trgovinske menjave preko Iskre Commerce. Od te vsote bi morali izvoziti za okoli 100 milijonov, uvoziti pa za 22 milijonov dolarjev. Letni izvozni plan v SEV smo realizirali 84%, uvozili pa za 16 milijonov dolarjev. Kljub temu, da Iskri ni uspelo izpolniti niti izvoznega niti uvoznega plana, pa smo za 12% presegli plan celotnega prihodka.«

— Verjetno bi trženje z deželami SEV najboljše predstavili, če bi šli kar od drža-

ve do države. Začnimo s Sovjetsko zvezo, ki je tudi sicer največji Iskrin uvoznik.

»V Sovjetsko zvezo smo od lani načrtovali 63,5 milijona dolarjev izvozili za 56,5 milijona dolarjev. Izvozne izpade so imele predvsem Avtomatika, Elektrozveze in Telematika.«

— In kje so vzroki za tolikšen izpad?

»Predvsem bi omenil tri. Prvi je v tem, da je v blagovni menjavi med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo še vedno precejšen debalans, ki je povzročil, da naši kupci niso dobili dovolj sredstev za uvoz naših izdelkov. Na drugo mesto bi uvrstil manjši izvoz telefonskih central, ker sovjetski kupci čakajo na sistem digitalnih telefonskih central in odklanjajo centrale Metaconta 10 C. Delen zastoj v dogovarjanju in podpisovanju izvoznih in uvoznih pogodb je povzročilo tudi prestrukturiranje sovjetskega gospodarstva, ko postajajo njihovi gospodarski subjekti bolj samostojni. Verjetno se bo pojavilo več subjektov, s katerimi se bomo morali dogovarjati, vpliv ministrstev, planskih organov in bank pa se bo zmanjšal. Seveda bodo te spremembe terjale od nas tržnikov še večje napore in tudi bolj organiziran nastop.«

— Nedvomno pa se Iskra lani v trženju s Sovjetsko zvezo ni srečevala le s problemi, gotovo je bilo tudi veliko uspehov!?

»Vsekakor. Omenil bi na primer podpis kooperacijske pogodbe med žužemberškim KEKO-m in Monolitom iz Vitebska v vrednosti čez 80 milijonov dolarjev.«

— Bi se zdaj »preselili« v druge države SEV, recimo v Nemško demokratično republiko?!

»Negativni trend menjave z NDR se je v letu 1988 nadaljeval in v primeru, da ne bo korenitih sprememb v mehanizmi menjave v državah SEV-a (prevelika izvozna stimulacija in premajhna uvozna stimulacija) se bo ta trend v negativnem smislu nadaljeval. Plan izvoza 9,5 mio. \$ ni bil dosežen predvsem zaradi težav pri realizaciji kooperacije NNT (izpad 700.000 \$) realizacija v omenjeni kooperaciji je realno še nižja, saj smo okoli 800.000 dolarjev realizirali v rednem izvozu. Glavni problem je v uvozu, saj se je prodaja uvoženega blaga zmanjšala za 50% in tudi v naprej moramo biti optimisti. Jugoslovanski trg se čedalje bolj zapira ob istočasnem omejevanju investicij. Bistveni vzrok, da se izvoz Iskre v NDR ne povečuje, je kronični negativni saldo NDR v menjavi z Jugoslavijo. Stališče nemške strani je, da bi se menjava v okviru elektronike razvijala v razmerju 1,5 proti 1 v korist NDR. Ker jugoslovanska stran ne uvozi željenih količin (cene, kvaliteta, sortiment), trpi tudi izvoz, ki je tako v zadnjih treh letih zaradi togih stališč obeh strani upadel od 60 na 30 milijonov dolarjev.«

— Kako pa smo tržili s Češkoslovaško?

»Izpad beležimo v DO IEZE v višini pol milijona dolarjev in je delno posledica nezainteresiranosti IEZE-ja za nakup slikovnih cevi za pokrivanje debalansa v izvozu elementov. Izpad v višini 1,3 milijona dolarjev beležimo na DO Avtomatika in je v celoti posledica ne-realne višine letnega plana. Izpad 450.000 dolarjev beležimo v DO Kondenzatorji in je posledica polletnega izpada dobav kot posledica dumpinških cen firme ERO ZRN. Izpad napram planu v višini 2,8 mio. \$ beležimo na DO Telematika, ker je bila pogodba za dobavo druge centrale podpisana za letošnje dobave. Situacija glede pogojev trženja v klir. \$ je bila tudi v letu 1988 težka. Ob podpori DO iz SR Slovenije, ki so v svoji ZT menjavi aktivni (večji uvoz) bi lahko izvoz Iskre povečali. O tem že tečejo razgovori, oz. so akcije v teku z Metalko in Intertrade-om. V bodoče se bomo morali posluževati vezanih poslov tudi preko tretjih partnerjev.«

— Med našimi pomembnejšimi partnerji v okviru SEV je tudi Poljska. Kako je bilo z njo?

»Največji problem v letu 1988 je predstavljala izpad dobav barvnih ekranov od firme Polkolor Warszawa v vrednosti cca 2 mio. \$. Navedeno je povzročilo enako znižanje izvoza v kooperaciji z Videomatiko. Naslednji večji izpad je nastal v DO IEZE TOZD Polprevodniki Trbovlje, kjer je zaradi izpada potrebe domačega trga prišlo do bistveno zmanjšanih nakupov in s tem do zmanjšanja našega izvoza v kooperaciji. Delni izpad je nastal tudi v izvozu DO Avtomatika s stroji za žično erozijo.«

— Čeprav se nekoliko le odpirajo tržišča tudi v nekaterih drugih državah, nam je med nekoliko vidnejšimi ostala le še Bolgarija!?

»Večina poslov v letu 1988 je bila realizirana v osnovi plačila z blagom. Bolgarski partner v zadnjem času vztraja na protinakupih, kar predstavlja za Iskro težave, saj zelo težko najdemo za nas zanimivo blago, če pa blago že najdemo, se pojavi problem pri pridobitvi dovoljenja za uvoz.«

— Toliko o minulemu letu, kako pa bo letos?

»V letu 1989 načrtujemo izvoz v dežele SEV v višini 100 milijonov dolarjev, uvoz pa v višini 29,5 milijona dolarjev. Na realizacijo bo najverjetneje najbolj vplivalo gibanje salda v blagovni menjavi Jugoslavije s posameznimi vzhodnoevropskimi državami, predvsem Sovjetsko zvezo. Prepričani smo tudi, da bodo partnerji iz SEV-a letos na nas še bolj pritiskali z zahtevami po izenačevanju uvoza z njihovimi protidobavami. V Iskri Commerce se bomo morali pripraviti in prilagoditi tudi na te zahteve.«

Lado Drobež

Preveč podatkov o delovanju izdelkov ostaja v predalih

Gostitelj letošnjega prvega kolegija kakovosti na ravni sestavljene organizacije je bila DO Iskra Servis. Prav ta delovna organizacija se lahko po Letu kakovosti, za katero so razglasili leto 1988, pohvali z več spodbudnimi rezultati, manj pa so Iskrini serviserji zadovoljni s tem, koliko njihove podatke in nasvete o delovanju Iskrinih izdelkov upoštevajo v proizvodnji.

Prvi letošnji Iskrin kolegij kakovosti je bil v Rožni dolini v Ljubljani na sedežu DO Iskra Servis. Goste iz drugih Iskrinih kolektivov, člani tega kolegija so seveda

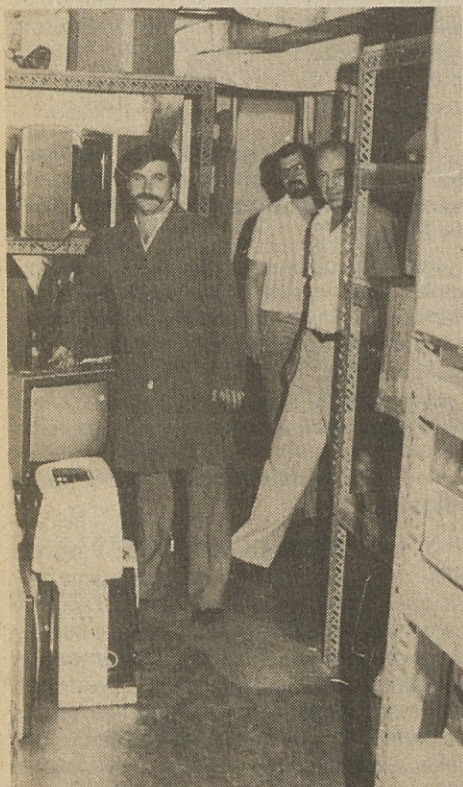
Iskrini serviserji so dobili od Zveznega zavoda za mere in plemenite kovine odobritev oz. dovoljenje, da se organizirajo kot laboratorij ali ekspozitura, pooblaščen za preglede meril, in sicer električnih merilnih kazalnih instrumentov za merjenje izmenične in enosmerne napetosti, toka in upornosti.

predvsem kakovostniki, je direktor Iskrinih serviserjev Miro Stegnar uvodoma seznanil z organiziranostjo in delovanjem delovne organizacije, predstavil jim je tudi načrte za prihodnje ter jim razkazal Centralni tehnični servisni obrat.

Strokovni sodelavec za področje kakovosti in metrologije v DO Iskra Servis Niko Kranjac je v nadaljevnju kolegija predstavil rezultate iz minulega leta, ki so si ga Iskrini serviserji izbrali za Leto kakovosti. Prav na področju zagotavljanja kakovosti se serviserji še naprej ubadajo s predolgimi roki popravil, kar je potrdila tudi posebna raziskava. V okviru nje so opravili t. i. posnetke rokov za po-

Kmalu dva nova servisa

Delovna organizacija Iskra Servis bo že ta mesec odprla nove servisne prostore v Izoli, maja pa na Reki.

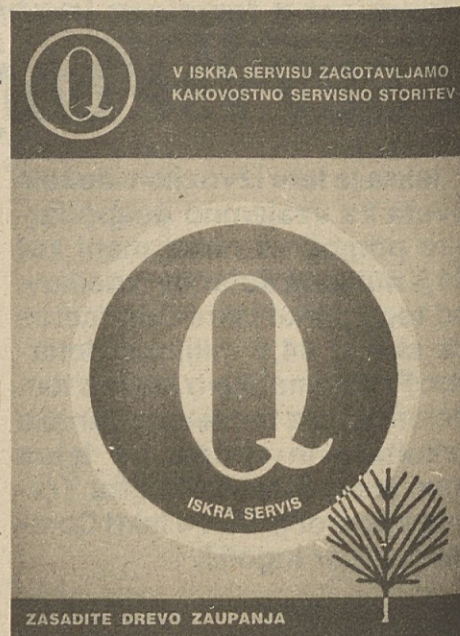

Tole fotografijo smo posneli že pred leti, takole pa se bodo Iskrini serviserji na Reki drenjali le še nekaj tednov.

Dela na eni največjih letošnjih pridobitev Iskrinih serviserjev, novem reškem servisu, so prav zdaj v zaključnem obdobju. Skoraj povsem so napeljane že električne instalacije, največ dela imajo zdaj obrtniki, tako da lahko z gotovostjo zapišemo, da se bodo Iskrini reški serviserji začeli seliti v nove prostore v začetku maja. Kmalu zatem bo tudi uradna otvoritev tega, za Iskrin ugled na kvarnerskem območju, prepotrebne objekta.

Skoraj povsem v skladu s terminskim planom potekajo tudi dela pri gradnji Iskrine poslovne, prodajne in servisne stavbe v Beogradu, medtem pa bodo Iskrini serviserji že ta mesec odprli novi servis v Izoli. Selijo se iz utesnjenih prostorov v Ljubljanski ulici v Cankarjev drevored.

LD

pravila vseh Iskrinih izdelkov v vseh Iskrinih servisih. Raziskava je pokazala, da so ti roki še vedno predolgi, osnovni krivec pa je pomankanje rezervnih delov. Nedvomno je mogoče ta problem rešiti le z dogovarjanjem med serviserji in tovarnami.

V zvezi z zagotavljanjem kakovosti serviserji še poudarjajo, da morajo biti rezervni deli in potrošni material enake kakovosti kot deli za prvo vgradnjo.

Ena izmed ugotovitev kolegija kakovosti je bila tudi ta, da kakovostniki iz posameznih Iskrinih okolij premalo sodelujejo med seboj, informacije, ki bi si jim morali izmenjevati, pa se pogosto »izgubljajo« v predalih in tako ostajajo neuporabne.

Prav serviserji bi lahko s svojimi izkušnjami in številnimi podatki o delovanju Iskrinih izdelkov še kako vplivali na morebitne napake v proizvodnji ali pri snovanju nekega novega izdelka, toda žal se vse prepogosto dogaja, da te informacije padejo na neplodna tla. Na to opozarjajo tudi nekatere serije z več tisoč izdelki, ki niso bile niti razvojno niti tehnološko dodelane, na opozorila iz servisov pa proizvajalci marsikdaj niso reagirali. Seveda pa je ta »neža« namenjena le manjšini v Iskri.

Lado Drobež

»Ugotavljam, da mnogi zamenjujejo terminološke izraze za kakovost, ko uporabljajo še besedi kvaliteta, kvalitet ali celo angleški quality. Pravilno slovensko je le kakovost,« je v želji za čistost slovenskega jezika pa tudi natančnost opozoril Niko Kranjac. »Prav smešno je, ko nekateri trdijo, da z boljšo kakovostjo lahko vplivamo na boljšo kvaliteto...«

O delu

disciplinskih komisij

Disciplina ni najboljša

V vsaki delovni sredini naletimo na ljudi različnih nravi. Delavne in manj delavne, prijazne in odrezave, ustrezljive, vestne in nevestne, disciplinirane in obratno, itd. So pa tudi ljudje, ki jim je črka zakona kaj malo mar. Zato se slej ko prej srečajo z roko pravice, ki jim naloži zaslužen kaznen.

Odveč je poudarjati, da je nekako tako tudi v novogoriški Iskri Avtoelektriki, zato smo preleteli zajeto knjigo, v katero so zabeleženi vsi primeri kršitev delovnih in drugih obveznosti, storjenih v lanskem letu.

Torej pogledimo, kako je bilo lani z delovno disciplino, s kršitvijo delovnih obveznosti, kje so imeli člani disciplinskih komisij, ki so imenovane v vseh temeljnih organizacijah in skupnih službah največ dela. Že v uvodu pa moramo povedati, da razoplagamo le s podatki za TOZD in skupne službe s sedežem v Novi Gorici.

Disciplinska komisija v **tovarni malih zaganjalnikov** se je med letom sestala večkrat, saj je bilo tudi nediscipliniranih delavcev veliko. V tem sestavku bomo seveda nekoliko »prizanesljivi« in kršiteljev ne bomo imenovali poimensko, navedli bomo le kršitev in izrečene kazni. Nek delavec je imel očitno premalo spanja, zato ga je »vzelo« tudi na delovnem mestu. Za »nagrado« je dobil javni opomin. Zaradi šestih dni neopravičenega izostanka z dela je bil delavec z linije rotorja kaznovan s prenehanjem delovnega razmerja, pogojno za dobo šestih mesecev. Delavec z linije glavnega sestava je en dan neopravičeno izostal z dela, skoraj polno uro pa ga nek drugi dan ni bilo na delovnem mestu. Dobil je javni opomin. Javni opomin je sledil tudi delavcu, ki je na delo zamujal, ga malomarno opravljal in predčasno zapuščal delovno mesto. Najhujšo kaznen, prenehanje delovnega razmerja pa je dobil delavec, ki je kradel. V zadnjem lanskem mesecu pa so izrekli trem delavcem še tri opomine, saj so imeli na vesti kazni kot so predčasen odhod na malico, zaradi malomarnega dela je nastal izmet, itd.

V **tovarni velikih zaganjalnikov** so imeli člani disciplinske komisije na »pretresu« sedem zaposlenih. Delavec z linije pokrova je trikrat »pozabil« priti na delo, zato je dobil kaznen prenehanje delovnega razmerja, pogojno za tri mesece. Delavec iz površinske obdelave je en dan izostal z dela, večkrat pa je opuščal redno

delo. Tudi njemu so izrekli ukrep prenehanje delovnega razmerja, pogojno za dobo petih mesecev. Javni opomin pa je dobil delavec z linije pokrova, ki je z nevestnim delom povzročil izmet. Ker je delavec iz površinske obdelave vzel »samovoljno« dva dni dopusta, so mu izrekli prenehanje delovnega razmerja, pogojno za en mesec. Njegov sodelavec pa je 4 krat izostal z dela, enkrat pa je bil nekoliko pod »paro«, zato so mu izrekli prenehanje delovnega razmerja, pogojno za 8 mesecev. Kar štirikrat pa so dobili delavko, ki ji je močno pozelenel balonček, zato so jo kaznovali (pogojno za 3 mesece) s prenehanjem delovnega razmerja. Tudi v naslednjem primeru je posredi alkohol ter dvakrat po 2 uri nedela, zato je ta delavec dobil prenehanje delovnega razmerja, pogojno za eno leto.

Tudi v **tovarni generatorjev in elektronike** ni šlo brez kršitev delovnih obveznosti. Tako je bil en delavec kaznovan s prenehanjem delovnega razmerja, pogojno za šest mesecev, ker dvakrat ni prišel na delo, se netovariško obnašal do sodelavcev ter na delovnem mestu tudi spal. Javni opomin je dobila delavka, ker je malomarno opravljala delo, imela je nepravilen odnos do sodelavcev, zamujala pa je tudi z malice. Enako kaznen je dobila tudi delavka, ker je tri dni neopravičeno izostala z dela, ni izpolnjevala delovnih obveznosti ter kazala neustrezen odnos do sodelavcev. Kaj pomeni na zboru samoupravne delovne skupine žalitev direktorja TOZD in vodje, si bo gotovo zapomnil delavec, saj je v »povračilo« dobil javni opomin. Delavec z linije rotorja pa je dobil opomin, ker je večkrat zapustil delovno mesto, obnašal pa se je tudi skrajno netovariško.

Disciplinska komisija v **tovarni delovnih sredstev** se je tudi sestala večkrat in dokaj ostro kaznovala kršitelje. Zaradi netovariškega in surovega odnosa do nadrejenih in malomarnega odnosa do dela je kršitelja prerazporedila na slabše ovrednoteno delovno mesto za eno leto. Spet drugi delavec je bil kaznovan s prenehan-

jem delovnega razmerja za dobo šestih mesecev zato, ker ni izpolnjeval dodeljenih del, imel je netovariški odnos in je neopravičeno izostal z dela. Delavec, ki je tri dni neopravičeno izostal z dela pa je dobil javni opomin. Zaradi manjše prisvojitve družbene lastnine je dobil en delavec opomin. Delavka, ki je 4 dni izostala z dela in ker ni vestno izpolnjevala delovnih obveznosti, je bila kaznovana s prenehanjem delovnega razmerja, pogojno za šest mesecev. Enaka kaznen je doletela tudi delavka, ki je ponarejal listine (dovolilnice za izhod in dovolilnice za nadurno delo). Komisija je izrekla tudi prenehanje delovnega razmerja, saj je delavec enostavno »pozabil«, da je zaposlen v Iskri Avtoelektriki.

V **TOZD Komerciala** so imeli le en primer in sicer so enemu delavcu izrekli prenehanje delovnega razmerja, saj se tudi njemu ni več ljubilo prihajati na delo.

V **tovarni specialnih električnih rotacijskih strojev** so obravnavali le enega kršitelja in sicer zato, ker je grobo žalil vodjo, da je z dejanjem povzročil zastoj. Izrekli so mu prenehanje delovnega razmerja za dobo enega leta.

Ostane še **TOZD Inštitut**, kjer so člani disciplinske komisije izrekli le en opomin in sicer zato, ker je ena delavka izkoristila svoj položaj v zasebne namene.

V minulem letu se je dvakrat sestala disciplinska komisija tudi v **delovni skupnosti skupnih služb**, obravnavala pa je tri kršitelje. Enkrat je šlo za fizični obračun, sledil je vzgojni ukrep opomin, v drugem primeru se je srečal delavec z roko pravice, ker je malomarno izpolnjeval delovne obveznosti in dobil javni opomin, najbolj pa se je verjetno kesal delavec, ki so ga dobili pri prisvojitvi družbene lastnine, kraje in ker je bila posredi tudi sramota, ni več prišel na delo, zato mu je tudi disciplinska komisija za vedno zaprla vrata Iskre Avtoelektrike.

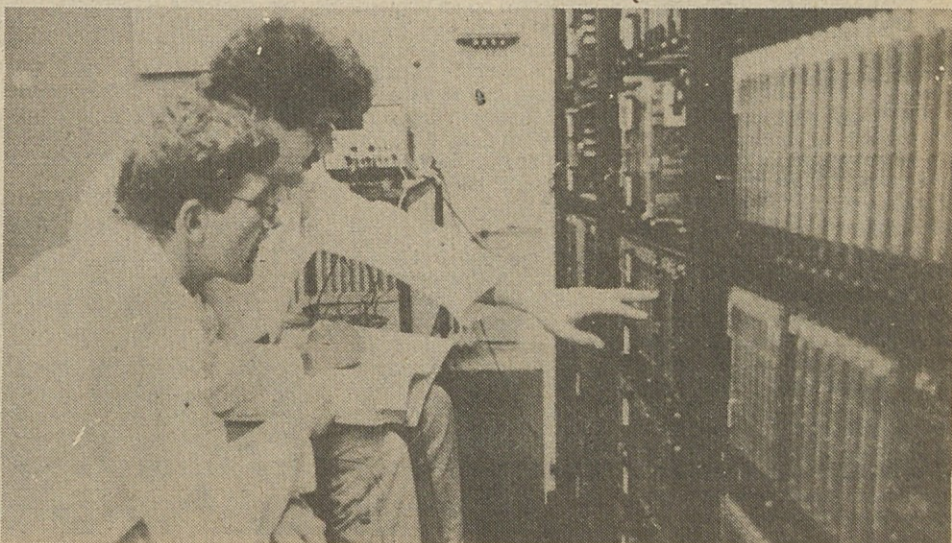
Kaj naj dodamo za zaključek? Predvsem to, da je vestno in disciplinirano delo predpogoj za uspešno poslovanje delovne in temeljnih organizacij in, da se splača dvakrat premisliti, preden enkrat samkrat napakno storimo. Vse, kar je v nasprotju z zakonom in pravili, pride slej ko prej na dan in vse to je seveda kaznovano. Tudi s prenehanjem delovnega razmerja. Kako težko je dobiti dandanes delo pa je vsem znano...

M. R.

Iskra Telematika

Novi priključki

Te dni so na Slomškovem trgu v Mariboru vključili novo Iskrino digitalno centralo 2000, ki bo na levem bregu Drave v Mariboru omogočila 1920 telefonskih priključkov, med pomembnimi investicijami Podjetja za ptt promet Maribor pa moramo omeniti še novo digitalno Siemensovo centralo v telekomunikacijskem centru Tabor. O načrtih, razvoju telekomunikacijskih zvez sedaj in v prihodnjih letih, je spregovoril Stanislav Brglez, glavni direktor Podjetja za ptt promet Maribor, katerega delavci so lani jeseni v omrežni skupini 062 priključili šestdesettisoči telefon. Pred kratkim so s štirindvajsetimi zvezami omogočili tudi neposredne pogovore med Mariborom in Gradcem in s tem sprostili linije proti Ljubljani.

Poslovanje v minulem letu

Glede na težke razmere zadovoljivi rezultati

V eni izmed prejšnjih števil našega glasila smo dokaj podrobno predstavili poslovanje 3700 članskega kolektiva Iskre Avtoelektrike Nova Gorica, vendar takrat še nismo razpolagali z vsemi znanimi podatki. Predvsem mislimo tu na proizvodnjo, prodajo, finančno poslovanje in dohodkovni rezultat. Te pokazatelje je podrobno predstavil Robert Žerjal, glavni direktor na nedavni seji predsedstva konference osnovnih organizacij sindikata, vsi zaposleni pa so se z njimi seznanili tudi na zborih delavcev in na delavskih svetih.

Kako izredno težko je bilo poslovati v preteklem letu, gotovo ni potrebno posebej poudarjati. Zato tudi ni presenetljivo, da so sicer vse temeljne organizacije Iskre Avtoelektrike (razen ene) zaključile poslovno leto s pozitivnim rezultatom, vendar vse s premajhno akumulacijo ali povsem brez nje. Je pa vendarle dokaj ohrabrujoče spoznanje, da poslovanje, kakršno je bilo ob koncu lanskega leta in kot se je odvijalo v prvih dveh letošnjih mesecih, daje realno osnovo za predvideno izboljšanje rezultatov v letošnjem letu. Z rdečimi številkami je zaključila poslovno leto le tovarna žarnic Ljubljana, ki pa ni preveč »kričeča« in bo delno pokrita s sredstvi rezerv, pretežni del pa v breme revalorizacijskih dohodkov.

Pomudimo se sedaj nekoliko dlje pri proizvodnji. V delovni organizaciji kot celoti se je proizvodnja, merjena s stalnimi cenami povečala za 11,9% v primerjavi z letom poprej, letni plan pa je bil izpolnjen 98,8%. Produktivnost, merjena s proizvodnjo na zaposlenega, se je glede na prejšnje leto povečala za 9,7%. Največ se je povečala v bovški Iskri za 17%, sledijo tovarna generatorjev in elektronike 16%, tovarna malih in velikih zaganjalnikov 9%, tovarna specialnih električnih rotacijskih strojev 6,5%, Tovarna odlitkov Komen 5%, Iskra AET Tolmin za 4% ter v tovarni žarnic Ljubljana okrog 5%.

V tovarni malih zaganjalnikov se lahko pohvalijo, da je bila proizvodnja po fizičnem obsegu najuspešnejša doslej. Izdelali so skoraj 415 tisoč zaganjalnikov in motorjev. V celoti so plan vrednostno izpolnili v višini 97,8%. Glede na leto prej pa je bila proizvodnja večja za 14,8%. Stako povečano proizvodnjo so v celoti sledili potrebam prodaje in redno izpolnjevali vse ob-

veznosti do svojih kupcev v predvidenih rokih. Imeli so sicer nekaj reklamacij v drugi vgradnji, v prvi vgradnji na zahodnih tržiščih pa so s kakovostjo njihovih izdelkov v glavnem zadovoljni, kar seveda odpira možnosti za razširitev prodaje v proizvodnje. Osvojili so proizvodnjo zaganjalnikov s trajnimi magneti, vendar jih, razen poskusne proizvodnje, še niso pričeli izdelovati, saj je posredi še nedefinirana prodaja tega zaganjalnika. S proizvodnjo večjih serij motorjev pa bodo začeli, ko bodo uspeli realizirati določene spremembe, ki jih zahtevajo kupci.

V največji TOZD — v tovarni velikih zaganjalnikov so v minulem letu povečali proizvodnjo za 11% glede na leto prej. Letni plan so celo presegli za 6,6%. Največji porast so dosegli pri proizvodnji motorjev, saj so jih naredili dvajset tisoč več, kot so načrtovali. K temu je največ pripomogla uvedba strojne navijanja rotorjev. Kljub vsemu temu povečanju pa so komaj sledili potrebam tržišča.

Proizvodnja rezervnih delov je bila po njihovi oceni zadovoljiva, občasno pa je le primanjkovalo nekaj rezervnih delov iz njihovega programa. Občasno je prihajalo tudi do zastoja na nekaterih linijah, predvsem zaradi nekakovostnih

materialov.

Tudi v tovarni generatorjev in elektronike so v letu 1988 proizvedli za 15,6% več kot leto prej, letni plan pa so izpolnili v višini 95,7%, vendar le na račun elektronskega vžiga. Planirali so namreč, da bodo naredili pet tisoč kosov, izdelali pa so kar 46.172 kosov. Sicer pa so imeli pri proizvodnji elektronike največji izpad pri utripalkah. Izdelali so le okrog 80% planiranih količin. Proizvodnjo glavnega programa — alternatorjev, so morali v zadnjem trimesečju celo zmanjševati, da bi zaustavili rast zaloga končnih izdelkov. Na splošno pa so večino potreb njihovih kupcev zadovoljili, razen pri alternatorjih, namenjenih za francosko tržišče, ki še niso konstrukcijsko dodelani ter pri regulatorjih, kjer navajajo glavni vzrok pomanjkanje in slabo kakovost vezja ter dobave neustreznega tranzistorja.

V tovarni specialnih električnih rotacijskih strojev so izpolnili letni plan v višini 94,3%, proizvodnjo pa so glede na leto prej povečali za 11,6%. Zaradi znatnega zmanjšanja načrtovane prodaje alternatorjev iz njihovega proizvodnega programa, so se morali v proizvodnji sproti prilagajati spremenljivim potrebam trga ter tudi kupni moči njihovih kupcev.

Iz bovške Iskre smo dobili podatke, da je bila njihova proizvodnja večja za 13,7% glede na leto 1987, letni plan pa so izvršili le v višini 79,8%. Izpad proizvodnje je bil največji pri avtomobilskem releju, kjer je bil letni plan dosežen le 31%, kar je posledica skoraj ustavljene prodaje na tuje trge. Ta izpad pa jim je še delno uspelo nadomestiti s povečanjem proizvodnje vžigalne tuljave.

V letu 1988 je stekla proizvodnja elektronske tuljave in ožičenja, ki so ju v začetku leta uvedli v proizvodni program. V pripravi imajo tudi ničelne serije za nekatere polizdelke, ki jih potrebujejo TOZD v matični delovni organizaciji. V zadnjem trimesečju lani so izdelali ničelno serijo suhe vžigalne tuljave za potrebe kragujevske Crvene zastave, rezultate o vzorcih suhe vžigalne tuljave, ki jo preizkušajo pri Fiatu in francoskem združenju PSA pa pričakujejo v kratkem. Ugodno pa je stekla tudi prodaja cigaretne-ga prižigalnika.

V ljubljanski tovarni žarnic so dosegli za 7,9% večjo proizvodnjo kot leta 1987 ter presegli letni plan za dober odstotek. Količinsko so naredili 15,7 milijonov kosov raznih vrst žarnic, kar je 4% več kot leta 1987. Tudi kakovost žarnic je bila boljša kot v minulem obdobju. Glede na zastavljene cilje je najbolj zaostajala proizvodnja na liniji asimetričnih žarnic. Planirali so tudi, da bi začeli s pilotsko proizvodnjo odvodnikov že septembra lani, vendar se zatika s pomanjkanjem materiala.

V tolminski Iskri AET je bila proizvodnja večja za 6,1% nasproti letu prej, letni plan pa so presegli za slaba dva odstotka. S paletto njihovega proizvodnega programa so sledili večini zahtev njihovih kupcev. Zastoj se so imeli le pri nekaterih izdelkih zaradi prehitrega prenosa v redno proizvodnjo. Razveseljuje to, da so že lani pričeli s trženjem elektronike v kompletu prižigalnika za Husquarno — Tomos, žal pa so imeli že težave s kakovostjo v proizvodnji.

Preostane nam še tovarna odlitkov Komen, kjer so lani proizvedli za 5,2% več kot v minulem letu in tako so dosegli 100,3% letnega plana. Navajajo tudi, da so se med letom srečevali s težavami zaradi okvar strojev za tlačno litje. Da bi v čimvečji meri zmanjšali zaloge ter da bi kar najbolj tekoče oskrbovali TOZD v matični delovni organizaciji, so morali drobiti proizvodnjo na manjše serije.

M. R.

V tolminski Iskri AET, temeljni organizaciji novogoriške Iskre Avtoelektrike, so imeli 28. februarja letos referendum, na katerem so se odločali o izločitvi iz delovne organizacije. Referendum je v celoti uspel, saj je za izločitev glasovalo nekaj nad 86% vseh zaposlenih.

Iskra Tolmin je postala temeljna organizacija Avtoelektrike leta 1975, ko je tudi prevzela del proizvodnega programa Avtoelektrike in sicer proizvodnjo magnetnega vžigalnika, kar je tudi danes njihov osnovni program.

Že pred pristopom v Avtoelektriko so delovali kot samostojno podjetje z vsemi takemu organiziranju prilagojenimi službami in funkcijami, kar je občasno celo povečevalo določene težave v odnosu do učinkovitejšega izvajanja nalog na relaciji delovna organizacija — temeljna organizacija.

Glede na to in na možnosti, ki jih odpira in prinaša nov zakon o podjetjih, je prišlo do odločitve, ki smo jo v uvodu navedli, kar pomeni, da pričakujejo z učinkovitejšo izkoriščenostjo kadrovskih, ustvarjalnih in drugih potencialov uspešnejše gospodarjenje. Sicer pa smo ob tem obiskali tudi direktorja tolminske Iskre **Milana Lesjaka**, ki je razgrnil svoj pogled na samostojno organiziranost.

»Osnovni razlog, da smo sprejeli tako odločitev je v novem zakonu o podjetjih, ki vsebinsko spreminja status temeljne organizacije. Ta namreč izgublja status pravne osebe, svoj žiro račun, lastne samoupravne organe in drugo. Poleg tega pa smo pri nas mislili na specifično problematiko kadrovskega potenciala (med 570 zaposlenimi imamo namreč 45 delavcev z višjo in visoko šolo), ki bi v primeru, da bi skladno z novim zakonom postali delovna enota, izgubil svoj pomen in s tem svoj status, saj bi nekatere sedanje funkcije prenesli na raven delovne organizacije — podjetja.

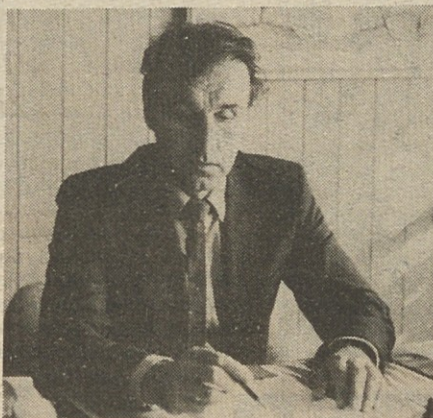
Ocenjujem, da je predvidena usklajitev organiziranosti delovne organizacije z določbami zakona o podjetjih za Iskro Avtoelektriko dobro zastavljena, saj pomeni tudi racionalizacijo dela, vendar pa za naš kolektiv, kot sem že dejal, manj sprejemljiva.

Naši cilji so v bistvu identični s cilji matične delovne organizacije in sicer:

1. finančna sanacija, saj poslužemo s tujimi sredstvi in le v manjšem delu z lastnimi

2. usmeritev v izvoz, predvsem na zahodna, konvertibilna tržišča, saj je naš cilj, da bi že leta 1992 izvozili za 66% celotnega prihodka. Naj povem za primerjavo, da smo lani dosegli 43% izvoza v celotnem prihodu

Kolektiv Iskre Tolmin se je odločil za samostojno pot

Pogled na samostojno organiziranost je razgrnil Milan Lesjak, direktor Iskre AET Tolmin

3. še bolj dvigniti kakovost naših izdelkov in z njo realizacijo standardov in zahtev, ki izhajajo iz Priročnika o zagotavljanju kakovosti, sprejetega lani v proglašnem letu za leto kakovosti

4. preoblikovanje proizvodnega programa v smeri še bolj zahtevnih tehnologij in izdelkov

5. izboljšanje kadrovske strukture.

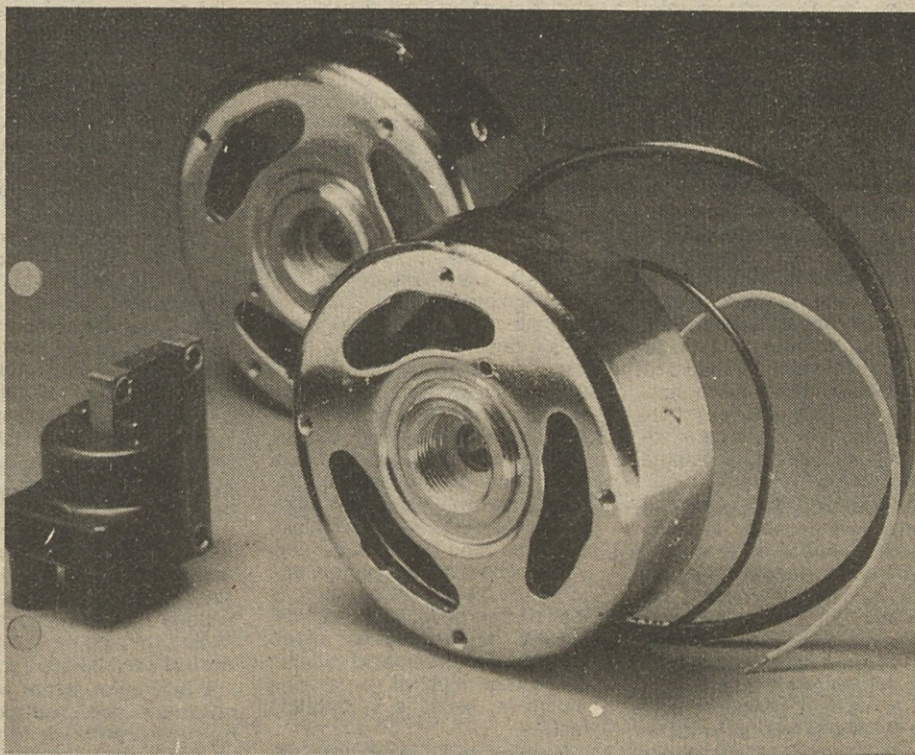
Seveda sem navedel le najosnovnejše, temeljne cilje, ki pa so podrobneje predstavljeni in opredeljeni v gradivu, ki je bilo osnova za odločanje na referendumu.

Glede na delno komplementarnost programov z matično delovno organizacijo pa bi veljalo razmišljati o ustanovitvi združenega podjetja, kar bi izvedli z ustrežno pogodbo, seveda če bo tak interes izkazan tudi v Iskri Avtoelektriki.

Ne glede na navedeno pa bi določene povezave morale ostati, pri čemer mislim predvsem na skupen nastop na zunanjih trgih, prodajo rezervnih delov, nekatere razvojne naloge in podobno.

Naj za konec ocenim še referendum. Priznati moram, da sem bil nad samim izidom presenečen, saj smo delavkam in delavcem pri razlagi take odločitve poudarjali samo osnovne cilje in odgovornost vodilnih za njihovo realizacijo. Po zdajšnjih predvidevanjih naj bi zaživel kot samostojno podjetje s 1. januarjem prihodnjega leta.«

Marko Rakušček

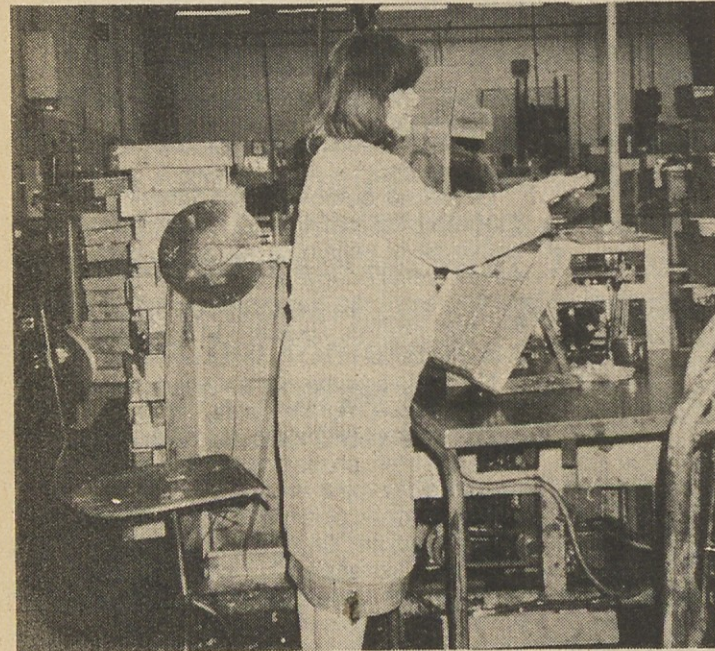

Magnetni vžigalnik, osnovni program tolminske Iskre

Ob zaključnem računu

Nove generacije baterij v štric z vrhunsko kvaliteto

V Zmaju ni več rdečih števil • Povečanje izvoza, ustvarjena akumulacija, prestrukturiranje proizvodnje • Uspešno osvajanje novih tehnologij — plod podjetniških učinkovitosti.

Delavci Zmaja so z lanskim poslovanjem dokaj zadovoljni, saj je kljub težkim gospodarskim razmeram, njihov poslovni rezultat pod črto, boljši, kot pa so ga načrtovali.

Celotni prihodek, ki so ga ustvarili v vrednosti 29 milijard so glede na leto 1987 povečali za 250 odstotkov in tako presegli plan za trideset odstotkov.

Plan dohodka in čistega dohodka delovne organizacije so v lanskem letu nekoliko presegli, pomembnejše pa je to, da so ustvarili akumulacijo v vrednosti osemsto milijonov dinarjev, kar pa pomeni trikrat večjo vrednost od načrtovane. Velik premik so delavci Zmaja naredili na področju produktivnosti, ki so jo nekoliko povečali, kar v današnjih časih in v našem širšem okolju kar redko srečamo.

V okviru realizacije celotnega prihodka je znašala prodaja na domačem trgu dobrih 15 milijonov dinarjev, kar je v primerjavi z načrtovano prodajo za 18% več. Z realizacijo iz leta 1987 je neprimerljivo

zaradi inflacije, no, kljub temu podatek, ta številka je za 314% višja.

V lanskem letu je delovna organizacija izvozila za 2,6 milijonov dolarjev blaga izključno na konvertibilno tržišče: ZRN, Belgijo, Avstrijo in Veliko Britanijo. Plana izvoza sicer v celoti niso uresničili, je pa izvoz za deset odstotkov večji kot v letu 1987 in bistveno kvalitetnejši, t.j. dohodkovno boljši. Bivša temeljna organizacija (od prvega januarja je Zmaj enovita DO) Specialne baterije je ustvarila kar dve tretjini celotnega prihodka iz izvoza, medtem ko je na ravni delovne organizacije to število 30 odstotkov. In kot pravijo v Zmaju, vidijo nadaljnje vključevanje v Evropo 92 tudi z doseganjem petdesetodstotnega izvoza.

Skorajda največ pa so v tovarni v lanskem letu naredili na področju novega izdelka, saj so pri inovacijskih projektih uresničili vse, kar so si začrtali leto prej. Proces prestrukturiranja proizvodnje baterij namreč teče v obeh enotah (Baterije in Specialne baterije) intenzivno dalje. Na projektu hermetiziranih baterij je stekla poskusna proizvodnja in pri tem poudarimo, da so delavci Zmaja edini proizvajalci tovrstnih

baterij v Jugoslaviji. V tehnološkem smislu te baterije predstavljajo novost na našem tržišču. Z uveljavitvijo novih baterij HIT (hermetična in trajna) so v Zmaju uspeli v treh letih spremeniti vse baterije (sicer bomo o bateriji HIT poročali v naslednji številki našega glasila). Na specialnem programu »se je pojavila« povsem nova šestvoltna baterija, ki ima sedemkrat večjo zmogljivost kot prejšnja (gre za popolno spremembo kemijskega sistema in tehnologije). Spremenili pa so tudi notranjost nekaterih baterij in sicer so na zunaj ostale enake, zadovoljujejo pa neke čisto nove pogoje (daljša življenjska doba, večje zmogljivosti...).

Če ocenjujemo poslovanje v Zmaju prek že znanih šestih strateških točk lahko rečemo še, da so v lanskem letu povečali obračanje sredstev, kar pa bo še izboljšala sprememba tehnologij, ki bo omogočila manjše pretočne čase skozi

proizvodnjo. Na področju investicij je bilo nekaj večjih posegov na novih linijah programa HEBA (hermetično zaprte baterije in v proizvodnji

litijevih baterij (LIBA), kakšnih velikih investicijskih vložkov v lanskem letu v Zmaju ni bilo.

Na področju kadrovanja se je iz-

boljšala izobrazbena struktura zaposlenih na V., VI., in VII. stopnji strokovne izobrazbe za 11 delavcev, prav tako pa je naraslo zanimanje delavcev za izobraževanje ob delu.

Pomemben premik na področju kadrovanja je bil narejen z zmanjšanjem fluktuacije delovne sile, saj je v letu 1987 zapustilo delovno organizacijo 106 delavcev, v letu 1988 pa samo 58. Edina skrb vzbujajoča težnja, ki se nadaljuje iz prejšnjih let, je ta, da je fluktuacija iz strokovnih služb še vedno med višje in visoko izobraženimi delavci. Osnovna razloga za fluktuacijo teh delavcev sta pretežno večji osebni dohodek ali možnost reševanja stanovanjskega problema. Zaradi relativno neatraktivnega osebnega dohodka prav za strokovne kadre, so se večkrat odločali za mlade in neizkušene kadre, ki pa se morajo še dodatno izobraževati.

VŽ

Iskra Elektrozeve

Izdelali 1000 naprav RRS-7

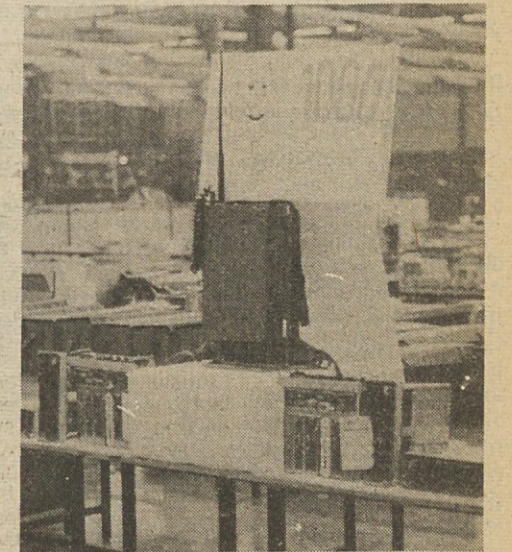

Med nosilne programe DO Elektrozeve sodi vsekakor program, ki vsebuje raziskave, razvoj in proizvodnjo naprav za usmerjene zveze in to, tako za vojaške, kot civilne kupce. Pomembna naprava iz tega programa in po izdelanih kosih najštevilnejša je naprava RRS-7, katere tisoči kos je že prišel iz redne proizvodnje.

Uporabnost te naprave je večstranska

in je zato, zaradi svojih funkcionalnih zmogljivosti in visoke zanesljivosti (ta se je že potrdila na terenu), zanimiva, tako za JLA, kot tudi za druge uporabnike. Precejšnje število teh naprav pa je že bilo doslej prodanih v tujino.

Ob uspešno izdelani 1000. napravi je še prav, da omenimo dobro organiziranost, ki je na projektu naprava RRS-7 prisotna že od začetka razvojnega dela,

prek vpeljave v proizvodnjo, do uresničitve redne proizvodnje. Zaslužni za tako uspešen potek dela so v prvi vrsti ing. Jože Pislak kot razvojni vodja projekta s svojimi sodelavci iz Razvoja, sodelavci mehanske proizvodnje in tehnologije, sodelavci montažnega traku z vodjo Janezom Udvancem, kot tudi usmerjevalci in kontrolorji.

Boris Čerin

Ob bolj suhoparnem opisu poslovanja v Zmaju smo za kratek komentar poprosili tudi direktorja delovne organizacije Vlada Podlogarja, kjer nas je najbolj zanimalo področje izvoza in nov izdelek.

Nekaj let nazaj ste menjali »izvozno filozofijo«. Ali so že vidni kakšni uspehi?

»Ja. Izvozno filozofijo smo menjali okrog leta 1986. Do takrat je naša delovna organizacija izvažala bolj zaradi nujne — že iz znanih razlogov: če nisi izvažal, nisi mogel uvažati. Po tem letu smo se bolj orientirali na spoznanje, da je izvoz nujen zaradi drugih razlogov, da se moramo na zunanjih trgih dokazati in delati tako, da ustvarjamo dobiček. Posledično s tem menjanjem filozofije pa smo takrat začeli s prestrukturiranjem proizvodnje. In lahko rečem, da smo v tem izredno uspešni, saj smo skorajda ves izvoz zamenjali z novimi izdelki.«

Kateri so vaši najuspešnejši izvozni artikli?

»Če govorimo o razvoju in osvajanju novih izdelkov, ki so pomembni za naš izvoz, prav gotovo težino nosi šentviški specialni program. Gre za povsem nov program t. im. zračnih baterij, ki omogoča bistveno večje zmogljivosti baterije, delovanje v težjih pogojih (npr. pri nižjih temperaturah) in ustreza potrebam tržne niše. Pri slednji smo zelo močni v zahodni Nemčiji s svetlobnimi lučmi, ki se uporabljajo za zaščito

cest. Poleg tega smo dosegli velik napredek pri baterijah za t. im. električne pastirje, ki jih uspešno izvažamo...«

Pri novih izdelkih pa najbrž ne moremo mimo hermetično zaprte baterije, ki bo, kot vse kaže, eden izmed pomembnejših izvoznih izdelkov?

»Pred tremi leti, ko smo analizirali stanje širokopotrošnega programa predvsem pri le clanche baterijah, tudi v širšem jugoslovanskem prostoru, smo ugotovili, da smo na tem področju minimalno deset let za razvitim svetom. Sprememba je bila nujna! V skladu s svetovnimi trendi smo se odločili za hermatizirano baterijo. Torej naša naloga je bila zatesniti baterijo, hkrati pa povečati njeno zmogljivost. To pa pomeni celotno prenovitev vseh baterij v konstrukcijskem in kemijskem smislu. Za to pa smo potrebovali novo tehnologijo in novo opremo. Oboje smo v celoti izdelali sami. S tem, da smo povečali zmogljivost baterije, smo razširili tudi njeno uporabo. Projekt smo od začetka do konca izpeljali z lastnimi močmi in sedaj je v zaključni fazi.«

Narejen je bil velik preskok tudi v sami kvaliteti baterije in

v bistvu ste prvi, ki prihajate na jugoslovansko tržišče s to baterijo, hkrati pa se postavljate ob bok svetovnim proizvajalcem. Projekt ste izpeljali dokaj hitro in je verjetno zahteval velike napore vseh delavcev. Kako vam je to uspelo?

»Napor, za našo tovarno, ki je bila v že znanih finančnih stiskah, je bil skorajda enormen. Lahko pa rečem, da je izvedba tega projekta eden izmed dokazov, kaj se lahko naredi, če se »firma vzame skupaj«, kar pa pomeni, da smo se tudi vodilni delavci drugače organizirali. Delo na programu je bilo izključno projektno, zato smo določene napore posvečali tudi sami spremembi miselnosti v delovnem kolektivu: pač tisti delavec, ki je bil uspešnejši pri projektu, je dobil večji osebni dohodek. In s tem se nekateri niso mogli kar naenkrat sprijazniti. Skratka, potencial, ki ga imamo v hiši, smo skušali čimbolj motivirati in ga za uspehe tudi ustrezno nagraditi. Mislim, da smo na tem področju dosegli kar lepe uspehe.«

Z letošnjim letom je stekla poskusna proizvodnja. Aprila bo prva promocija teh baterij za porabnike. Vendarle imam občutek, da ste za poprečnega

porabnika premalo agresivni v tržnem smislu?

»To je res ena izmed naših trenutnih slabosti — povedati trgu, da imamo nekaj novega.

Mislil, da smo danes v Jugoslaviji že tržno naravnani, tudi zaradi tega, ker je ponudba večja od popraševanja, zato pa mora biti naša agresivnost znatno večja. Ne smemo pa razočarati našega porabnika. Če bomo pač nastopili s celovito promocijsko akcijo, kar tudi nameravamo, mora pri nas steči redna proizvodnja, da bo porabnik baterije, ki jih bo iskal, tudi našel v trgovinah.«

Vlado Podlogar: »Vse naše nove izdelke moramo tudi toliko tehnološko osvojiti, da bomo bistveno dvignili produktivnost. Z nekaterimi projekti, ki smo jih že zaključili, smo to že dosegli, zakaj ne bi tega trenda držali še naprej?«

Poslovanje Iskre Kibernetike v letu 1988

Iskra Kibernetika je končala poslovno leto 1988 s pozitivnim rezultatom v višini 71 milijonov dinarjev. To pomeni, da je poslovala s pozitivno ničlo. Na uspeh doseženih rezultatov so vplivali zunanji in notranji pogoji gospodarjenja. Po doseženih rezultatih poslovanja lahko temeljne organizacije v Iskri Kibernetiki razvrstimo v več skupin:

- TOZD, ki so dosegle toliko dohodka, da so po pokrivanju obveznosti in osebnih dohodkov lahko oblikovale rezervni sklad in del sklada skupne porabe za stanovanjske potrebe: Števci, Mehanizmi, Orodjarna, Inženiring, Vzdrževanje, Delavska restavracija in Instrumenti.
- TOZD, ki so oblikovale rezervni sklad: Vega, TSD in RTC.
- TOZD Stikala, ki ima izgubo v višini 5,07 milijarde dinarjev.

Izguba v TOZD Stikala je bila pokrita z revalorizacijskimi presežki, z lastnimi sredstvi že v času izdelave zaključnega računa, zato so osebne dohodke lahko izplačevali po samoupravnem sporazumu. TOZD Stikala mora sestaviti in sprejeti sanacijski program. Po prvih ocenah se kažejo tile vzroki za nastalo izgubo:

- neizravnana kooperacija z NDR na dan 31. 12. 1988. Presežek izvoza po omenjeni kooperaciji, ki ga nismo mogli upoštevati v prihodkih, znaša 4,6 milijarde din;
- izredno visoki revalorizacijski stroški, ki bremenijo porabljena sredstva;
- nezadostna akumulativnost dela proizvodnega programa.

Proizvodnja in produktivnost

Plana proizvodnje nam kljub prizadevanjem ni uspelo v celoti izpolniti.

Po podatkih o doseženi skupni proizvodnji ugotavljamo, da je bila za 0,7 odstotka manjša, kot smo načrtovali. Glede na razmere, v katerih je tekla proizvodnja, je rezultat zadovoljiv. Ne moremo pa biti zadovoljni s podatki o fizičnem obsegu proizvodnje, ki je manjši za 5,8 odstotka in z doseženo produktivnostjo, ki je nižja za 4,4 odstotka. Fizični obseg proizvodnje je bil večji samo v Vegi in Orodjarni. Znova je treba poudariti, da bi morali hitreje opuščati izdelke, ki nam prinašajo izgubo.

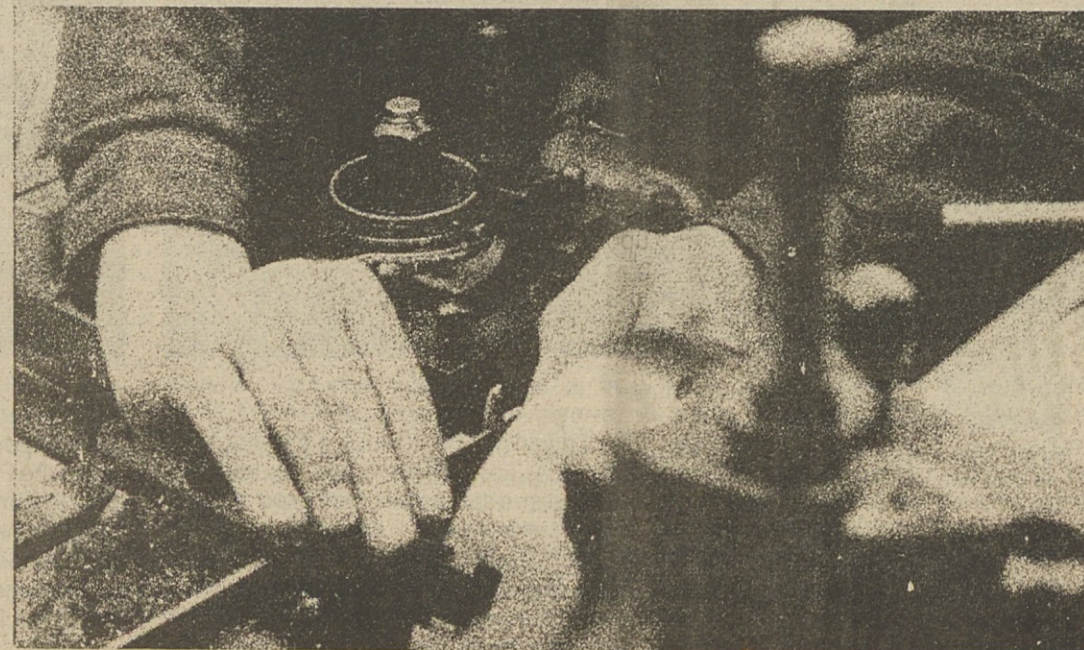
Osebni dohodki

Mesečni povprečni osebni dohodek na zaposlenega v Kibernetiki je lani znašal 670.295 din, kar je 161,1%

več kot v letu 1987. Še vedno zaostajamo za povprečjem slovenskega gospodarstva za 3,4 odstotka. Poprečna inflacijska stopnja, oz. rast življenjskih stroškov je bila v Sloveniji 209,9%, kar pomeni, da so osebni dohodki realno padli za več kot 30%.

V decembru 1988 je znašal povprečno izplačani OD na zaposlenega v Kibernetiki 1.265.661 din, kar je 248% več kot v decembru 1987.

Po samoupravnem sporazumu o spodbujanju inovacijske dejavnosti je bil v zaključnem računu letos prvič prikazan izračun inovacijskega dohodka in delež, ki se nanaša na osebne dohodke. Inovacijski dohodek na zaposlenega znaša 80.416 din, upoštevan je bil v izplačanih osebnih dohodkih za leto 1988 (en odstotek izplačanih bruto osebnih dohodkov).

milijard din, kar je za 54,4 milijard din več kot na koncu leta 1987. Del povečanja je prinesla revalorizacija in sicer 15,9 milijard din. Zaloge materiala so se povečale za 30,8 mrd din, zaloge nedokončane proizvodnje za 19,6 mrd din, zaloge gotovih izdelkov za 3,9 mrd din in zaloge gotovih izdelkov 3,9 mrd din.

Likvidnost

Likvidnostne težave so se v letu 1988 nadaljevale. Na likvidnost vpliva predvsem tole:

— 85-odstotni delež virov predstavljajo v Kibernetiki tuja sredstva (kredit), za katera smo samo za obresti namenili 88,9 mrd din, kar je več kot za bruto osebne dohodke v letu 1988;

— vrednostno povečanje vseh vrst zalog, ki jih moramo financirati s kratkoročnimi krediti;

— prepočasno obračanje vseh vrst sredstev;

Zaradi teh vplivov se nenehno pojavlja mesečni primanjkljaj sredstev v višini 6 do 7 milijard din, ki so nujno potrebna za enostavno reprodukcijo.

Pridobivanje prihodkov in razporejanje dohodka

V letu 1988 smo imeli 384

milijard din prihodkov, kar je 202% več kot v letu 1987. Porabljena sredstva za ustvarjene prihodke so znašala 282 mrd din, kar je za 6 indeksnih točk več kot v letu 1987. S tem smo dosegli 102 mrd din dohodka, kar je 185% več kot leta 1987. Z njim smo pokrili obveznosti iz dohodka in osebne dohodke tako, da nam je za sklade ostalo le 41 milijonov din, kar pomeni pozitivno ničlo.

Z doseženimi rezultati nikakor ne moremo biti zadovoljni. V vseh TOZD je treba analizirati vzroke za tako poslovanje. TOZD Stikala, ki je imela lani izgubo pa mora v 60 dneh izdelati in sprejeti sanacijski program.

Izračunani kazalci uspešnosti gospodarjenja, ki kažejo dohodkovno storilnost so bili zadovoljivi. Kazalci, ki kažejo akumulativnost in rentabilnost pa so bili slabše doseženi, oz. jih nekatere TOZD sploh niso dosegle.

Dosežene rezultate v DO Kibernetiki bi lahko opredelili v naslednjih skupinah:

Fizični elementi gospodarjenja

— plan proizvodnje smo kljub velikim težavam skoraj izpolnili (99,7%);

— število zaposlenih smo znižali za 164, oz. za povprečno dva odstotka;

— produktivnost je bila nižja, padla je za 4,4 odstotka;

— izvoz je bil uspešno dosežen, saj je bil v primerjavi z letom 1987 večji za 22%, oz. smo presegli letni plan za 5,3%;

— uvoz je bil glede na plan nižji za 7,7%, kljub temu pa

večji za 42% kot v letu 1987; — stopnja pokrivanja konvertibilnega uvoza z izvozom je bila 228%, načrtovali pa smo 220%.

Še vedno smo najuspešnejši na področju izvoza in uvoza, kjer še vedno ohranjamo ustrezno stopnjo pokritja in kar uspešno povečujemo izvoz. Pri tem ne smemo zanemariti dosežene proizvodnje, ki smo jo skoraj izpolnili. Slabša pa je bila storilnost.

Dohodkovni rezultati

Z zaključnim računom ugotavljamo uspešnost gospodarjenja pri ustvarjanju dohodka, s katerim pa v letu 1988 ne moremo biti zadovoljni. Ugotovili smo:

— 202-odstotno rast prihodkov

— 208-odstotno rast materialnih stroškov za ustvarjene prihodke

— 185-odstotno rast dohodka

— 199-odstotno rast čistega dohodka

— 202-odstotno rast sredstev za osebne dohodke

— in le 71 milijonov din sredstev za sklade

Materialni stroški so se povečevali hitreje od prihodkov, zato je bila manjša tudi rast dohodka. Z ustvarjenim čistim dohodkom smo komaj lahko izplačevali osebne dohodke.

Dosežene elemente gospodarjenja so v TOZD obravnavali samoupravni organi in zbori delavcev in jih z dodatnimi razlagami v glavnem sprejeli. Področje za ekonomiko in finance v Delovni skupnosti je svoje delo opravilo po predpisih in dokumentih. Pri tem so uporabili vse svoje

znanje in moči, da bi kljub nenehnemu spreminjanju predpisov zaključni račun sestavili v roku in pravilno.

Razmere, v katerih poslujemo, se zaostrejejo, zato moramo:

— zaostriiti odgovornost za neracionalno nabavo in porabo direktnega in režijskega materiala;

— pospešeno vlagati v razvoj obstoječih in novih izdelkov, ki bodo dohodkovno bolj akumulativni od današnjih;

— ukinjati proizvodnje tistih izdelkov, ki so neakumulativni;

— hitreje obračati obratna sredstva in zagotoviti večjo izkoriščenost osnovnih sredstev;

— učinkoviteje in bolj odgovorno izrabljati delovni čas; — dosledno uresničevati program ukrepov za izboljšanje poslovanja, ki jih je sprejel poslovni odbor 18. 11. 1988;

— v vseh delovnih okoljih iskati predloge za boljšo organiziranost, ki nam jo omogoča nova zakonodaja.

(Po poročilu o gospodarjenju v letu 1988) Pripravil: A. Boc

Povračila materialnih stroškov in prejemkov iz sklada skupne porabe

V Delavski enotnosti št. 9 z dne 3. marca 1989 so objavljeni zneski nadomestil osebnih dohodkov, prejemki iz sklada skupne porabe in povračila materialnih stroškov, ki jih določa sindikalna lista. Večino teh določil enako ureja družbeni dogovor in smo jih že vgradili v samoupravne akte. Sprememba je pri določanju osnove za izračun zneskov, saj sindikalna lista ne jemlje za osnovo periodičnega oz. zaključnega računa, ampak kot osnovo jasno določa povprečni osebni dohodek v gospodarstvu republike Slovenije, oz. Jugoslavije. V zadnjem času je bilo nekaj dilem, ker so posamezne DO jemale različne osnove. Osnova za izračun prejemkov iz sklada skupne porabe je povprečni mesečni čisti osebni dohodek na delavca v gospodarstvu SRS, ki je bil za zadnje trimesečje (X—XII. 88) 1.105.976 din, oz. za povračilo materialnih stroškov povprečni mesečni čisti osebni dohodek na delavca v gospodarstvu Jugoslavije, ki je bil v enakem obdobju 746.620 din. Na podlagi teh osnov so izračunani naslednji zneski:

— oblikovanje mase sredstev za regres	663.586 din
— jubilejne nagrade za 10 let	552.988 din
za 20 let	829.482 din
za 30 let	1.105.976 din
— nagrada ob upokojitvi	3.317.928 din
— regres za prehrano med delom	165.896 din
— dnevnice: cela	59.720 din
polovična	30.462 din
— kilometrina	939 din

Prav bi bilo, da bi v Iskri poenotili tudi zneske, saj so osnovna določila razen izjem v samoupravnih aktih enako nagrajena.

Štipendisti Iskre

Če bi radi izvedeli in videli nekaj več — poiščite nas v novih klubskih prostorih v stavbi Iskre na Tržaški cesti 2 v Ljubljani vsak ponedeljek in sredo od 16. do 20. ure (II. nad., soba 244, 246, 248 — int.: 315).

Informacije: 214-694.

Klub štipendistov SOZD Iskra

Humanitarna akcija Iskre: Centrala SI 2000 v Kirovakanu je postavljena

Na pomoč Armeniji je priskočila tudi Iskra, o čemer smo v glasilu že pisali. Za prebivalce na območju, ki ga je prizadel potres, je v pičlih treh tednih zgradila telefonsko centralo SI 2000 v kontejnerju. Tokrat smo pripravili fotoreportažo o tem, kako je darilo prispelo na cilj. Objavljamo tudi poročilo armenskega novinarja Roberta Šahnazarjana, napisano posebej za glasilo Iskra in Telematika.

Kazimir Mohar

Iskra v podnožju Bazuma

Nekaj dni je zbujał pozornost prebivalcev Kirovakana nenavaden avtomobil z jugoslovansko oznako. Tekst v angleškem jeziku na vozilu je pričal o tem, da se je tudi jugoslovanska telefonska firma Iskra vključila v humanitarno akcijo nudenja

Potres v Armeniji je vzel okrog 25.000 življenj. Podrl je 90 devetnadstropnih in 55 petnadstropnih stavb, 16 šol, 3 internate, 6 otroških vrtcev in 1240 domov. Najhuje je bilo v Spitaku in Leninakanu, močno pa je prizadet tudi Kirovakan.

»Iskra to the people of Armenia — SI 2000 Digital Switching System,« je pisalo na Kompasovem avtodomu, ki je skupaj z vlačilcem sovjetskega Avtotransa popeljal darilo na 4.100 kilometrov dolgo pot — k ljudstvu Armenije.

Iskrini strokovnjaki so centralo postavili v središču Kirovakana. Pomagali so tudi armenski in ukrajinski inženirji. Domačini so jih skoraj po vsakem končanem delovniku povabili domov in pogostili. Nazdravili so si v želji in upanju, da se grozote ne bi nikdar več ponovile.

pomoči prebivalcem, ki jih je prizadel potres.

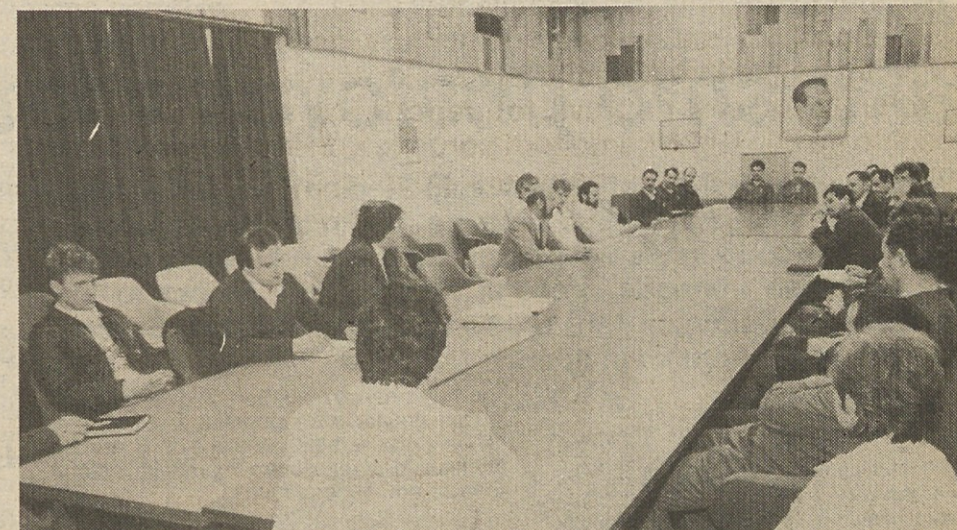
Kirovakan, tretje največje mesto v republiki Armeniji, leži razpeto v dolini med Bazumskim in Pambskim gorskim grebenom. Rušilni potres ga je močno prizadel, čeprav je bilo večje število žrtev v Spitaku in Leninakanu. V dvajsetih porušeni domovih je izgubilo življenje 723 ljudi, veliko stavb pa je bilo poškodovanih. Na pomoč Kirovakancem so prišle gradbene ekipe iz raznih predelov dežele, da bi v najkrajšem možnem času dveh let obnovili mesto, pozidali več kot 600.000 kvadratnih metrov stanovanjske površine.

V podnožju Bazumskega gorskega grebena, kjer so zbrane gradbene skupine, smo se srečali tudi z lastniki avtomobila, s tremi inženirji elektrotehnike: Zlatkom Miševskim, Francem Urhom in Francem Burjo. Poprosili smo jih za razgovor o cilju njihovega obiska. Takole so povedali:

»Nesreča vašega naroda tudi nas ni pustila neprizadete. Naša firma, ki izdeluje v svetu poznane telefonske centrale, nas je poslala v Armenijo, da bi v čimkrajšem času montirali telefonsko centralo za 1000 naročniških priključkov. Z osnovnimi deli smo že končali in v nekaj dneh bodo vse gradbene ekipe že imele telefonsko povezavo z vsemi mesti Sovjetske zveze. Nekaj telefonskih priključkov bo namenjenih bodoči mestni četrti Taron, kjer bodo prvi domovi, kot smo izvedeli, zgrajeni že letos. Naše skromno darilo armenskemu narodu naj še enkrat potrdi podporo Jugoslovanov v našem boju s posledicami potresa.«

Prispevek o treh mladih, dinamičnih Jugoslovanih, intervju z njimi pa tudi njihov posnetek je bil objavljen v mestnem časopisu Kajc (Iskra).

Pred hotelom Gugark, ki stoji v samem centru Kirovakana, so jugoslovanski avtomobil takoj po vrnitvi z dela obkrožali prebivalci mesta. Gosťje so z veseljem odgovarjali na njihova številna vprašanja. Na koncu pa so se seveda slišale tudi besede zahvale za njihovo pomoč prizadetemu armenskemu narodu. — Robert Šahnazarjan, redakcija časopisa Kajc, Armenija

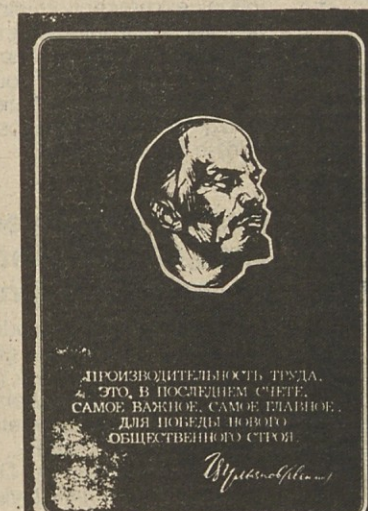
Posvet strokovnjakov Iskre Telematike, ki so pod vodstvom Mihaela Šubica v rekordnem času kontejnerizirali centralo SI 2000.

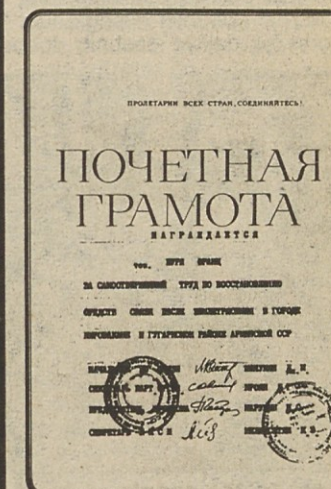
Spominski posnetek Armencev in Jugoslovanov ob vključitvi centrale. Objekt je obiskal sovjetski minister za zveze in se našim sodelavcem iskreno zahvalil za pomoč pri vzpostavljanju zvez na potresnem območju. Njegovo izjavo je posnela armenska televizija.

Strah, solze, obup. Kamni so spomin na svojce, ki jih morda ne bodo nikoli našli. Mnogi so ostali brez sorodnikov in strehe nad glavo. Pomoč je prispela že iz devetdesetih držav sveta.

Iskrini strokovnjaki so dobili sovjetska priznanja za požrtvovalno delo. Tegale je prejel Franc Burja iz Montažno servisne organizacije.

(Raz)bremenitev gospodarstva... ali kako smo poslovali v letu 1988

Gospodarjenje v delovni organizaciji Elementi so, žal, v največji meri opredeljevali vplivi državno-administrativnih posegov. Kljub neugodnemu spletu okoliščin pa so rezultati v nekaterih postavkah vendarle presegli načrtovane. Za oceno in razmišljanje o poslovnem letu 1988 smo zaprosili Jožeta Šurca, člana KPO za ekonomiko in finance

Poslovanje določeno z vrsto neznank

V letu 1988 smo se srečevali z velikimi spremembami na administrativnem področju. S tem mislim na politiko in zakonodajo, skratka na vrsto neznank, ki so skozi vse leto spremljale naše gospodarjenje. Prevladovali sta dve različni, delno povsem nasprotni usmeritvi državne administracije. Do 15. maja je bila celotna gospodarska aktivnost pod vplivom interventnih zakonov iz novembra 1987, ki so administrativno določali pravzaprav vse: cene, uvoz, osebne dohodke, obresti... Po tem datumu pa velja ekonomska politika znana pod imenom »tri liberalizacije« — cen, uvoza in deviznega prometa, ki pa jih spremljajo administrativne intervencije, predpisovanje možne rasti osebnih dohodkov, splošne in skupne porabe ter možnih kreditno-monetarnih agregatov.

Značilnosti gospodarjenja v preteklem letu so bile na kratko naslednje: visoka inflacija, padec in stagnacija proizvodnje, zniževanje storilnosti in splošne gospodarske učinkovitosti, padanje investicij. Najtežji problemi niso bili vsebinske narave, torej, da ne bi vedeli, kaj proizvajati, kaj zahteva trg, kakšna je ponudba; nikdar pa ni bilo znano, pod kakšnimi pogoji bomo prodajali, ali lovimo učinke inflacije, nikdar ni bila znana ekonomičnost prodaje. Soočali smo se z ogromnimi razlikami v cenah, tako domačega, kot tujega materiala, iz dneva v dan se je spreminjala politika obrestnih mer, ki so v posameznih obdobjih dosegle tudi 1000%. Na področju delitve osebnih dohodkov je

kljub zakonskim določbam in ostalim dogovorom prevladovala popolna anarhija, rast OD je v glavnem bolj sledila stopnji inflacije kot finančnim rezultatom in produktivnosti in to le zaradi »ljubega miru«.

Kronično pomanjkanje obratnih sredstev

Likvidnost je bila izrazito slaba, saj nismo bili sposobni ustvariti niti procenta lastnih obratnih sredstev, s katerimi bi bolje gospodarili, ampak je bilo likvidnost nenehno potrebno reševati z najemanjem vedno novih dragih kratkoročnih kreditov. Posebne težave so predstavljale terjatve, dolžniško-upniška razmerja so umrla, saj jih kupci niso več spoštovali, predvsem zaradi lastne nelikvidnosti, oz. pomanjkanja obratnih sredstev.

Inflacija je storila svoje, razvrednotila je prodane izdelke in nesorazmerno podražila vsa porabljena sredstva. To so bile najbolj krute značilnosti, ki pa so se iz dneva v dan spreminjale; leto je zato potekalo v znamenju velikih improvizacij.

Poslovanje v mejah načrtovanega

Kljub vsemu smo poslovali relativno zadovoljivo in v skladu s planom dosegli vse glavne parametre poslovanja.

Proizvodnjo smo dosegli, kot smo načrtovali in celo presegli, celotni prihodek je bil za 53% večji od planiranega, indeks glede na leto poprej se je povzpela na 297. Dosegli smo 240 mrd celotnega prihodka, od tega le 81 mrd dohodka, 57 mrd čistega dohodka, ki smo ga nato razdelili na osebne dohodke (51 mrd) in sklade (4 mrd).

Naraščajoče obremenitve spodjedajo sredstva za razširjeno reprodukcijo

Osnovne številčne vrednosti nam tako povedo, da se vsa poraba giblje med celotnim prihodkom in dohodkom, oz. da se družbeni proizvod prerazdeli v sfere federacije. Tako moramo plačevati prometne davke, uvozne dajatve, tečajne razlike, monopolne cene nekaterih materialov itd. Dohodek je bil spet obremenjen z večjimi davki kot v preteklih letih, osebni dohodki pa prav tako s čedalje večjimi prispevki. Za sklade nam je torej ostal dober odstotek, kar bi v normalnem gospodarstvu pomenilo likvidacijo proizvodnje in

prenos kapitala v druge, bolj profitne centre.

Akumulacija z amortizacijo vred ne zadošča niti za enostavno reprodukcijo, kaj šele za smotrno vlaganje v razširjeno reprodukcijo.

Iz analize celotnega poslovanja je razvidno, da je že v teku poslovnega procesa razdeljeno vse tako, da se ob koncu leta nima več o čem pogovarjati, oz. samoupravno deliti.

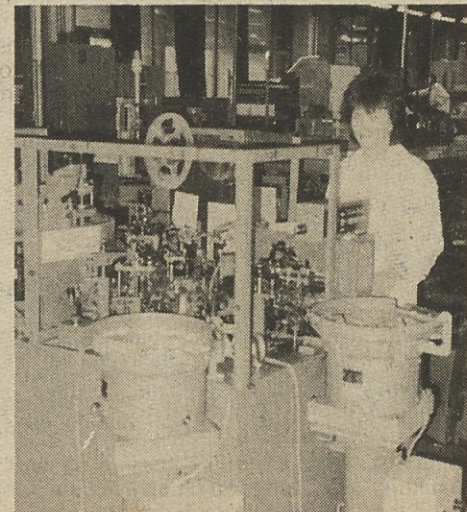
Iskanje notranjih rezerv

V iskanju rešitev za premostitev teh težkih razmer bi želeli te ogromne številke prerazporediti tako, da bi ostalo več novoustvarjene vrednosti v tovarnah za varnejši razvoj v bodočnosti. Mislim predvsem na tiste kategorije, ki so izključno odvisne od nas samih in, ki jih že dolgo poznamo in se sklicujemo nanje, torej na skrite rezerve. Poudaril bi predvsem skrb za večji izvoz, za katerega že letos lahko ugotovimo, da smo z njim relativno zadovoljni, morali pa bi ga povečati še najmanj za sto odstotkov. Prav tako moramo povečati produktivnost vseh nas, za sto odstotkov pa bi morali zmanjšati porabo, oz. znižati vse vrste stroškov na vsakem delovnem mestu in pri vsakem izdelku.

Potruditi se bomo morali za optimalne zahteve, saj nas le-te drugače bremenijo z ogromnimi stroški zamrznjenega kapitala. Nadalje bomo morali zagotavljati likvidnost tudi prek točne nabave, z daljšimi plačilnimi roki in prodajo z najkrajšimi roki plačil. Izdelali bomo vrsto vrednostnih analiz, ki bodo pripomogle k zmanjševanju izmeta, izboljšanju kakovosti in optimiziranju stroškov proizvodnje.

Vsi naši cilji morajo biti usmerjeni k doseganju največjega možnega dobička, ki nam bo omogočil varen razvoj in nadaljnjo rast. Bliža se namreč leto 1992, zato moramo zastaviti vse sile, da bomo lahko začeli stopati v koraku z razvitim svetom.

I. S.

Varistor — sodobni način zaščite v elektroniki

Med novejšje in tržno zelo zanimive izdelke s področja tehnične keramike uvrščamo varistor, ki predstavlja plod raziskovalnorazvojnega dela strokovnjakov z Inštituta Jožef Stefan in razvojniki TOZD Keramika.

V tovarni so vzpostavili posebno proizvodno enoto, v kateri združujejo vse poslovne funkcije, vezane na izdelek, torej od razvoja, vpeljave v proizvodnjo, same proizvodnje pa do tržnih aktivnosti.

Pogovarjali smo se z vodjo enote Jadranko Praštalo, ki se največ ukvarja z razvojem in zagonom proizvodnje ter Janezom Bendo, ki je zadolžen za razvojne naloge in področje aplikacij varistorja.

Varistor je napetostno odvisni nelinearni upor, ki ima dvojno karakteristiko Zenerjeve diode. Na kratko, je element, ki ščiti vse vrste elektronskih naprav pred velikimi nihanjem električnih tokov, ki prihajajo iz omrežja. Osnovna masa za izdelavo varistorja je cink oksid (90%), ostale sestavine so oksidi niklja, bizmuta, kobalta...

Zaenkrat so razvili tri tipe osnovnih mas (V 100, V 200, V 400), na podlagi katerih izdelujejo 5 dimenzijskih modelov (K 5, K 7, K 10, K 14 in K 20). Od premera je odvisna energija in maksimum toka, ki ga varistor prenese.

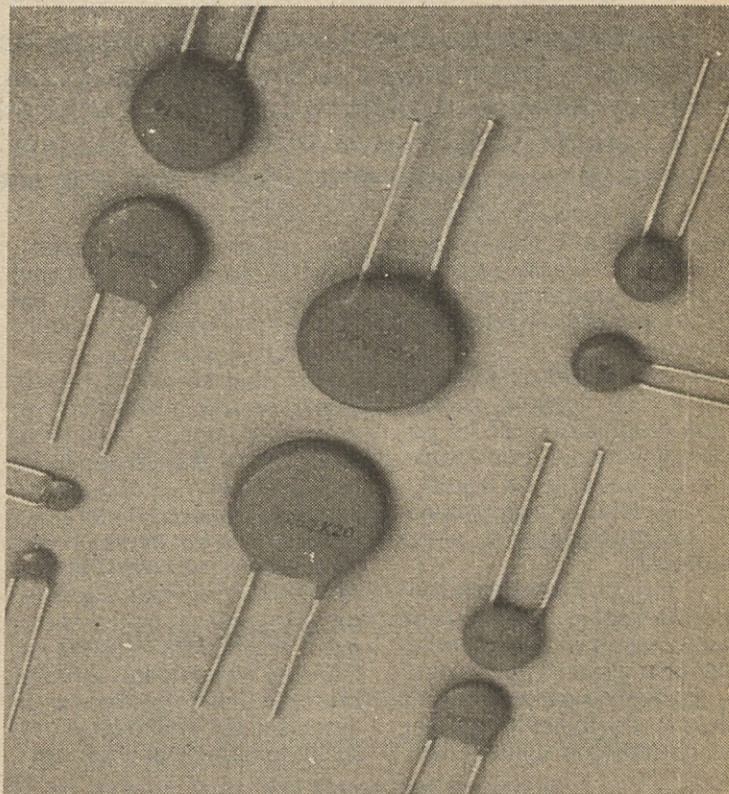
Program varistorja se v grobem deli glede na področje tokovnih obremenitev na: nizkovoltni (od 11 V do 50 V), srednje-

voltni (do 40 V) in energetski (230 V do 750 V).

— nizkovoltni se uporabljajo za zaščito elektronskih naprav v nizkovoltnem področju (napajanje 12 ali 15 voltov) in ščitijo pred uničujočimi ali motilnimi signali iz omrežja.

— srednjevoltni varistor se uporablja v glavnem v telefoniji, kjer se pojavlja zelo veliko problemov zaradi udarov strele: vse naraščajoče linije so ščitene, doslej so bile ščitene s plinskimi odvodniki, kar pa z današnjo stopnjo razvoja elektronike ni več združljivo. Zdaj v sodobnih telefonskih centralah uporabljajo varistorje 150, različnih premerov.

— 95 voltne varistorje vgrajujejo v telefonske aparate. Seveda je tip varistorja odvisen od omrežja v posamični državi, tako v ZDA uporabljajo varistor V 15 do V 130, pri nas pa pridejo v poštev

Področja uporabe

Telekomunikacije

Energijska elektronika

Usmerniška elektronika

Merilna in regulacijska tehnika

Procesna tehnika

Gospodinjstva tehnika

Avtomobilska elektronika

Električna vozila

Računalništvo

Kontaktna tehnika

varistorji V 250 in V 275.

— zelo aktualna je uporaba v računalnikih, saj varistor lahko uspešno odstrani motilne signale, ki bi lahko poškodovali napravo ali povzročili druge motnje v programih.

Kmalu bo na trgu izdelek, ki bo predstavljal kompletno zaščito hiše, oz. naprav pred atmosferskimi prazniti. Ohišje, v katerem bo vgrajenih več varistorjev, bo mogoče namestiti med glavnimi varovalkami in števcem. Tako bodo vse elektronske naprave zaščitene pred škodljivimi udari električnega toka.

— varistor V 420 se uporablja za izločanje visokonapetostnih motenj, ki nastopajo med dvema fazama

— varistor do 750 V lahko nadomešča serijo dveh ali treh

varistorjev

— specialno področje uporabe predstavlja uporaba varistorjev v televizorju. Razmagnetenje slikovnih cevi ponekod še rešujejo s PTT upori, veliko ustrežnejše so rešitve za vgradnjo varistorja, ki ščiti pred škodljivimi impulzi, ki se pojavljajo kot posledica delovanja TV aparata.

— energetski varistor predstavlja najnovejši dosežek, izdelujejo ga v velikih dimenzijah (primeri 32 mm, 40 mm, 60 mm) za področje od 130 V do 3 kilovatov in se uporablja v energetiki, industriji, prometu, povsod tam, kjer so energetski impulzi zelo visoki.

V razvoju se trenutno ukvarjajo s pripravo mase, ki bi pokrivala zelo nizka področja, n.pr. 5, 7 ali 8 voltni varistor. Sama izvedba je

izredno tehnološko zahtevna, to velja še posebno za homogenizacijo mase v večjih količinah, izredna natančnost pa je potrebna tudi pri termični obdelavi.

Hkrati pripravljajo nove izvedbe varistorjev. Trenutno razvijajo 3-polni varistor, to je varistor s tremi kontakti, ki bo enakovredno nadomeščal dva varistorja, s tem bo poenostavljen problem vgradnje, oz. vezave več tovrstnih elementov. Za proizvodnjo pa pripravljajo tudi t.i. čip varistor. Poleg prenosov v proizvodnjo se soočajo še s problemi ustrezne opreme, kar pa rešujejo postopno. Sodobna oprema je namreč predpogoj za doseg kvalitete razreda, ki ga zahteva svetovni trg in kamor so se odločili tržiti svoje izdelke. Že sedaj so izredno obremenjeni z izvoznimi naročili, saj na tem programu delajo kar tri izmene delavcev.

Od njihovih prizadevanj, strokovnega dela tehnologov in razvojniki je odvisno nadaljnje izpolnjevanje naročil v zelo tesno postavljenih rokih, ki jih zaenkrat še nikoli niso prekoračili. Večino proizvodnje izvozijo v Južno Korejo, Hongkong, Taivan, vedno večja naročila pa prihajajo tudi iz Švice, Švedske, Nemčije in ZDA. Le manjši del proizvodnje je namenjen domačemu trgu. Poleg teh pa beležijo še povpraševanja iz Brazilije in Indije, s tamkajšnjimi partnerji se dogovarjajo za prodajo tehnologije, finalizacije, skupaj z opremo.

I. S.

Jadranka Praštalo

Iskrina sekundarna oprema za 110 KW stikališče Trbovlje

S podpisom pogodbe v februarju letošnjega leta si je delovna organizacija Iskra — Avtomatika v močni konkurenci domačega trga pridobila naročilo za dobavo sekundarne opreme za 110 kV stikališče Trbovlje. Omenjena oprema sodi v okvir načrtovane gradnje novega kombiniranega objekta za proizvodnjo električne in toplotne energije.

Razlogi, da se je investitor, delovna organizacija Termoelektrarna Trbovlje, odločil za izgradnjo nove termoelektrarne — toplotne Trbovlje, so predvsem v:

— dotrajanosti obstoječega objekta, oz. opreme; načrtovana gradnja namreč ne pomeni povečanja proizvodnje, temveč glede na rok izgradnje (1995. leta) le še nadomestilo za proizvodnjo v starih agregatih

— tem, da investicijski program dokazuje, da je glede na dane pogoje v Zasavju racionalnejša gradnja kombiniranega objekta za proizvodnjo električne in toplotne energije, ne pa klasične kondenzacijske elektrarne

— možnosti, da se z omenjeno izgradnjo reši velik del ekoloških problemov, ki jih povzroča obstoječa industrijska proizvodnja.

Novi objekt TE-TO Trbovlje bi tako proizvajal električno in toplotno energijo z električno močjo 210 MW in toplotno močjo 170 MW. Omogočal bi izkoriščanje slabših vrst premoga z nizko kurilnostjo in veliko vsebino jalovaline v neposredni bližini rudnika, Zasavje pa oskrboval s toplotno energijo. Z vgraditvijo naprave za čiščenje (predvideno je 98% čiščenje dimnih plinov) pa bi zmanjšali onesnaževanje ozračja do dopustnih vrednosti.

Zaradi pomembnosti objekta, ki mora nemoteno obratovati, bo razširitev in rekonstrukcija potekala v dveh fazah. V prvi je predvidena razširitev postaje na nova daljnovodna polja in pomožno komandno stavbo, v kateri bodo instalirane vse naprave za upravljanje, zaščito, signalizacijo in naprave za daljinsko vodenje. Druga faza pa bo zajemala rekonstrukcijo obstoječih polj.

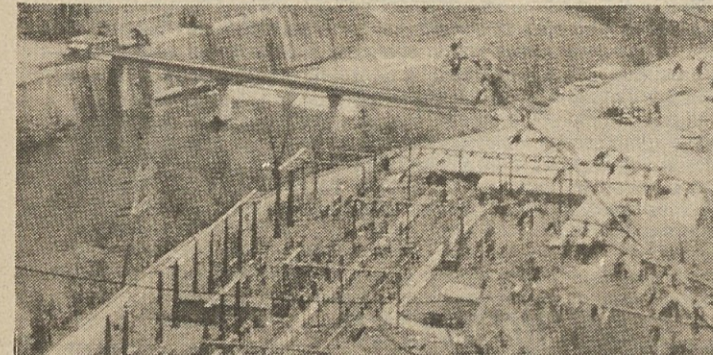
Predmet pogodbe, ki zavezuje delovno organizacijo Iskra — Avtomatika, oz. njeno TOZD Naprave za energetiko, da dobavi sekundarno opremo za 110 kV stikališče Trbovlje, je v nadaljevanju razdelan na:

— dobavo zaščitne opreme za vse vrste stikališč (od zaščite delovanja elektroenergetskih naprav, daljnovodov, zaščite sklopnege polja, transformatorjev 11/35 kV, 11/10 kV in blok transformatorjev za povezave agregata do zaščitne zbiralnice)

— upravljalni sistem na reletnem nivoju

— in meritve z merilno opremo, pri čemer bo naprava za meritve električne energije zajemala obračunske meritve in predajo distribuciji, ki se bodo opravljale na merilnih mestih transformatorskih polj. Zajemala pa bo tudi tehnološko-kontrolne meritve, ki bodo opravljene na merilnih mestih daljnovodnih polj.

V tem delu opreme je s svojim programom, oz. izdelki prisotna tudi delovna organizacija Iskra — Kibernetika in

njena Tovarna merilnih instrumentov Otoče.

Poleg navedenega pogodba zavezuje delovno organizacijo Avtomatiko še za nadzor, montažo, preizkušanje, umerjanje in spuščanje v obratovanje, vključno z izdelavo potrebne dokumentacije za izvedbo tehničnega pregleda ter šolanjem investitorjevega kadra. Po terminskem planu naj bi bile vse pogodbene obveznosti z izjemo spusta v

obratovanje in šolanja kadrov, zaključene do konca junija letošnjega leta, kar je izredno kratek rok, ne glede na to, da je dokumentacija za izvedbo že narejena in, da je proizvodni del že začel z deli na projektu. Vrednost deleža, s katerim je sodelovala Avtomatika, je ocenjen na cca 2,7 mrd din, s tem, da se bo pogodbe vrednost spremenjala na osnovi drsne skale.

Š. D.

Avtomatika že drugič dobitnik najvišjega kegljaškega priznanja

Kegljaška zveza Slovenije je v sredo, 22. t.m. v mali dvorani poslovnih prostorov SOZD Iskra — Trg revolucije v Ljubljani, pripravila manjšo slavnost, na kateri so podelili priznanja Zlati keglji z vencem in razglasili najboljše tekmovalke, tekmovalce, ekipe in klube za 1988. leto.

Z najvišjim kegljaškim priznanjem pri nas, z Zlatim kegljem z vencem je kegljaška zveza nagradila delovno organizacijo Iskra — Avtomatika in kegljaški klub SCT Ljubljana.

Pridobitev tako laskavega priznanja, ki ga je v imenu delovne organizacije Avtomatike iz rok predsednika KZS Augusta Likov-

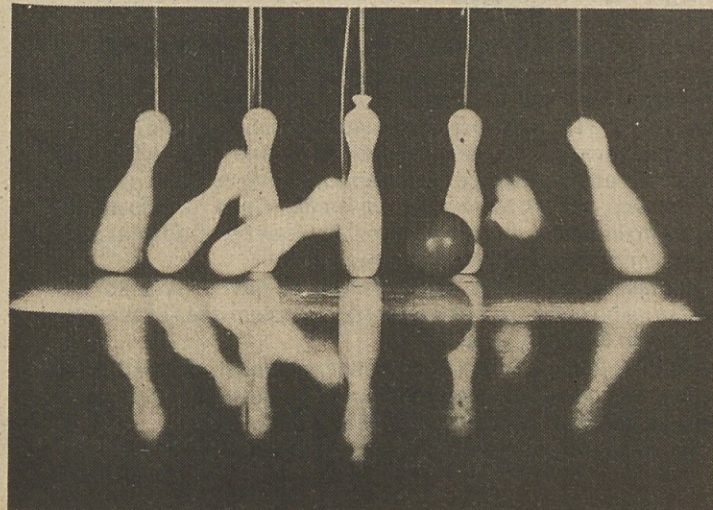
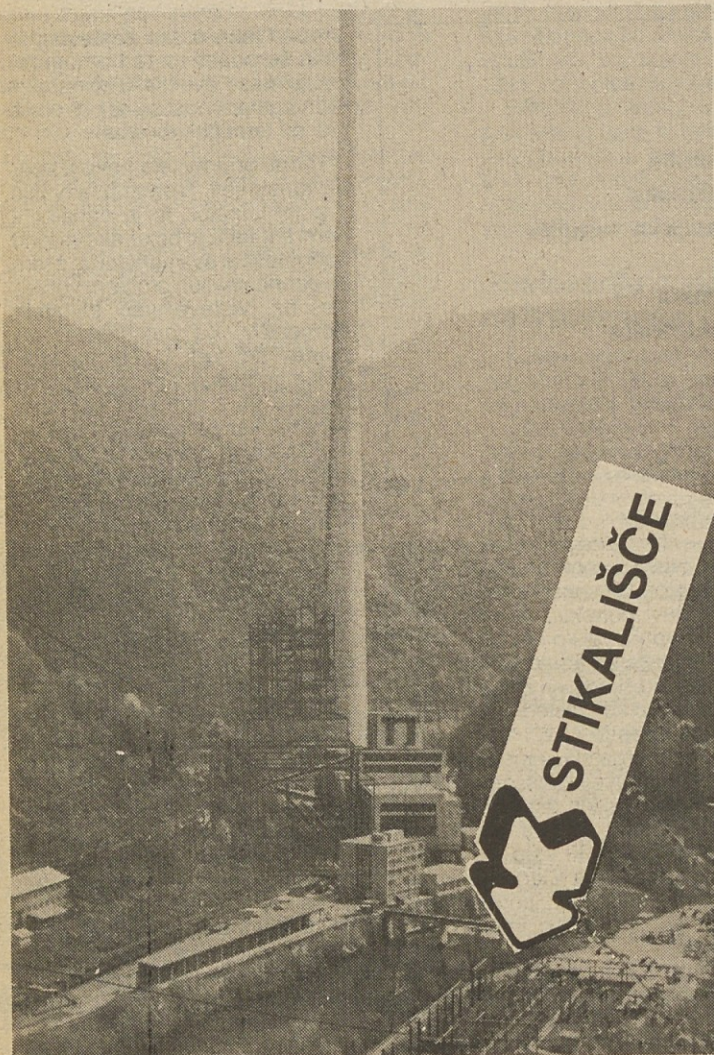
nika sprejel Fran Vršnak, v.d. direktorja TOZD Sistemi, ni naključje. Razvoj kegljaškega športa in dvig njegove kvalitete tako v Sloveniji kot v širšem jugoslovanskem prostoru, sta tesno povezana z imenom, oz. dejavnostjo omenjene Iskrine delovne organizacije. Ideja, da bi v Iskrin program vključili kegljišča, se je porodila nekako v 1970. letu, že 1972. leta pa smo opremili prvo kegljišče v Solarisu v Šibeniku. V prvem, sorazmerno težkem obdobju smo bili poslovno vezani na zahodnonemškega proizvajalca tovrstne opreme Vallmerja, ki nam je dobavljal strojni del opreme, Avtomatika pa krmilno

omarico, oz. celotno regulacijo. Postopno smo opustili tudi to kooperacijo tako, da smo s kompletno domačo ponudbo do sedaj opremili več kot tisoč kegljišč v Jugoslaviji. Iskrin znak na opremi za kegljišča pa je našel pot tudi izven naših meja, v Sovjetsko zvezo, Irak, Libijo in dobil mednarodno priznanje z referenčno predstavitevjo v hali Tivoli na 15. svetovnem prvenstvu v kegljanju, ki je bilo v mesecu maju in juniju 1984. leta.

Tako prvo priznanje Zlati keglji, ki ga je delovna organizacija Iskra — Avtomatika prejela 1981. leta kakor tudi tokratno, sta bili po-

deljeni za večletno (v naslednjem letu bo to že dvajset let) uspešno delo pri opremljanju objektov z avtomatskimi kegljišči in za sodelovanje predstavnika gospodarstva s kegljaško zvezo Slovenije, oz. Jugoslavije kot najvišjo tovrstno telesno-kulturno organizacijo pri nas. Priznanje ima še toliko večji pomen, ker ta dejavnost, ki ne predstavlja nobenega od nosilnih programov delovne organizacije, že vrsto let sloni na peščici delavcev, ki kljub marsikaterim težavam uspešno izgrajujejo ime Iskre Avtomatike v tem delu športno-rekreativne dejavnosti.

Š. D.

Iskra

Iskra Invest servis
Trg revolucije 3
61000 Ljubljana

DS Iskra Invest servis razpisuje v skladu s 23. in 24. členom Statuta in določili družbenega dogovora o oblikovanju in izvajanju kadrovske politike na območju ljubljanskih občin, naslednja prosta dela in naloge delavcev s posebnimi pooblastili in odgovornostjo —

1. vodenje strokovnih služb

Pogoji:

- visoka ali višja izobrazba ekonomske, organizacijske ali pravne smeri,
- najmanj 5 let delovnih izkušenj na področju vodenja delovnih procesov,
- strokovne, poslovne in organizacijske sposobnosti.

2. vodenje vzdrževanja

Pogoji:

- visoka ali višja izobrazba strojne ali elektro smeri,
- najmanj 5 let delovnih izkušenj na področju vzdrževanja strojev in naprav,
- strokovne, poslovne in organizacijske sposobnosti.

3. vodenje storitev

Pogoji:

- visoka ali višja izobrazba organizacijske, ekonomske ali poljubne tehnične smeri,
- najmanj 5 let delovnih izkušenj na področju planiranja in koordiniranja storitev in proizvodnje,
- strokovne, poslovne in organizacijske sposobnosti.

Komisija za medsebojna razmerja pa znova objavlja prosta dela in naloge —

4. pravnega svetovanja

Pogoji:

visoka izobrazba pravne smeri in opravljen pravosodni izpit in najmanj 5 let delovnih izkušenj v stroki.

5. energetik

Pogoji:

visoka izobrazba elektro smeri — energetik z opravljenim strokovnim izpitom in najmanj 5 let delovnih izkušenj v stroki.

Kandidate vabimo, da pisne ponudbe z dokazili o izpolnjevanju zahtevanih pogojev pošljejo v 15 dneh na naslov — Iskra Invest servis, kadrovska služba, Poljanska 77a Ljubljana. Vse prijave na razpis (zap. št. 1, 2, 3) morajo biti v zaprti ovojnici z oznako »za razpisno komisijo«.

Iskra Commerce Ljubljana

Nabavna dejavnost vabi k sodelovanju sodelavca za opravljanje naslednjih del oz. nalog za nedoločen čas

vodja panoge domače nabave

(za barvno metalurgijo)

Pogoji:

- VII. stopnja izobrazbe ekonomske ali tehnične smeri
- 4 leta ustreznih delovnih izkušenj
- 3 mesečno poskusno delo

vodja panoge domače nabave

(za črno metalurgijo)

Pogoji:

- VII. stopnja izobrazbe ekonomske ali tehnične smeri
- 4 leta ustreznih delovnih izkušenj
- 3 mesečno poskusno delo

Kandidati naj vloge v roku 8 dni po objavi z dokazili o izpolnjevanju objavljenih pogojev pošljejo na naslov: ISKRA COMMERCE LJUBLJANA, Kadrovski sektor, Topniška 58.

• Ljubljanski dnevnik piše o nenavadnem stavkovnem odboru v Iskrini TOZD Mehanizmi iz Lipnice. Čeprav v tem kolektivu že dolgo niso imeli prekinitev dela, deluje pri njih petčlanski strokovni odbor. Organ skupaj z vsemi strukturami TOZD ne grozi s prekinitvijo dela, temveč se zavzema za zdrave odnose na temelju — dela. Gre za zahteve, da bi bila DO Iskra Kibernetika, kamor TOZD sodi, bolj in učinkoviteje organizirana in da TOZD kot je lipniška, ne bi bila več tako zapostavljena. V Lipici namreč ocenjujejo, da jim glede na njihove pozitivne premike v proizvodnji (novi izdelki, uspešen izvoz na zahod), DO Kibernetika bolj po mačehovski odmerja sredstva za naložbe. Tudi po mnenju delavskega sveta in strokovnega kolegija je uspešni TOZD treba pustiti »dihati« boljši samostojno. Le tako bodo ljudje motivirani in nagajeni po delu.

• Zagrebški Privredni vjesnik je objavil krajšo informacijo o pomembnem uspehu DO Iskra Kibernetika na argentinskem trgu. Ta delovna organizacija je namreč nedavno tega prodala argentinski firmi COMPANIA ELECTRONICA SUDAMERICA (CES) licenco za proizvodnjo števecv električne energije. Vrednost posla je 10 milijonov dolarjev za naslednjih deset let. Industrijsko sodelovanje odpira tudi možnosti za skupna vlaganja. Iskra Kibernetika je že prisotna v latinski Ameriki: v Kolumbiji montirajo števecv električne energije, v Venezueli so v teku pogovori o montaži, v Ekvadorju pa ima ta delovna organizacija mešano podjetje.

• Gorenjski Glas piše o prisotnosti Iskre na jugoslovanskem tržišču. Lani je Iskra v Jugoslaviji prodala za 1.235 milijard dinarjev blaga, od tega 171 milijard v lastnih prodajalnah po državi, za približno 350 milijard pa so prodale jugoslovanske trgovske hiše, s katerimi ima Iskra sklenjene sporazume. Zanimivo je, da je Iskra lani ohranila, ponekod pa celo povečala, prodajne deleže tudi v plačilno najmanj sposobnih delih države kot so Kosovo, Makedoniji in Črna gora. K temu rezultatu je nedvomno pripomogla zelo razvejana tržna mreža, ki jo sestavlja 15 predstavništva, 34 prodajal in 6 veleprodajnih skladišč.

• Gospodarski vestnik je pred nedavnim za temo naslovnice izbral razbremenitev gospodarstva. V nekaterih delovnih organizacijah in občinah so povprašali, katera bremena so zanje najtežja, kaj pričakujejo od razbremenjevanja in kako varčujejo. V anketi je sodeloval tudi Vlado Podlogar, direktor DO Iskra Zmaj, ki je med drugim dejal: »Najnujnejše je zmanjšati carine. Za kupca je vsak izdelek dvakrat obdavčen.

Preveč je tudi raznih zajemanj iz ustvarjenega dohodka (do tretjine in več). Pri vsem tem pa ne gre zgolj za obremenitve pri denarju, ampak tudi pri času. Kdor se, na primer, loti nove investicije, mora skozi vrsto ustanov, da pridobi vsa (ne)potrebna soglasja. Tako včasih mine po več let (namesto mesecev) in to je velika obremenitev in izguba.«

• Gospodarski vestnik je objavil tudi obširen prispevek o naložbeni dejavnosti Iskrine tovarne elektromotorjev v Železnikih. V tem kolektivu bodo letos in prihodnje leto vložili precejšnja finančna sredstva v posodobitev tehnološkega procesa. Nova naložba je sestavni del širše zastavljenega programa razvoja tovarne. Z novo investicijo bodo tudi rešili problem neakumulativne proizvodnje v obratu v Retečah.

Predračunska vrednost naložbe v posodobitev proizvodnje je 70 milijard dinarjev. S kreditom v višini 3,4 milijona dolarjev, s katerim bodo na tujem kupili opremo, jo je podprl IFC, temeljna banka Gorenjske pa je odobrila 19 milijard

dinarjev posojila. Del stroškov bodo pokrili iz skupnih sredstev SOZD Iskra, ki bo pri sofinansiranju sodelovala s 13 milijardami dinarjev. Po končani naložbi naj bi se najbolj povečala proizvodnja specialnih malih motorjev in asinhronskih motorjev pa tudi specialnih velikih in srednjih motorjev.

• Beograjske Večernje novice pišejo, da bo Zveza inženirjev in tehnikov Jugoslavije od 3. do 13. aprila organizirala prvi specialni tečaj o laserjih pri nas. Tečaj bo namenjen zdravnikom in inženirjem, ki se zanimajo za uporabo laserjev v medicini, industriji in metrologiji. Strokovno pomoč pri organiziranju tečaja je ponudil tudi Iskrin Center za elektrooptiko, ki bo tudi pokrovitelj.

• Kopske Primorske novice so povzele besede direktorja programa proizvodnje kompresorjev v zahodnonemškem Flensburgu Hansa Jorgena Gustavsa, ki je dejal, da je Iskra Rotomatika na najboljši poti, da postane enakovredna podobnim tovarnam na zahodu. To je izjavil na slavnosti, ki jo je pripravila danska firma Danfoss v počastitev izdelave 100-milijontega kompresorja.

Zanimivosti

Kuga ali grehi

Avstrijski arheolog Ortolf Hartl je pri izkopavanju v bližini Dunaja našel na grobišče samih otrok.

Odkopal je približno 430 skeletov otrok, ki so bili pokopani od 13. do 18. stoletja. Polovica skeletov so bili fetusi, ali novorojenčki. Podrobne raziskave univerze na Dunaju so pokazale, da so otroci umrli zaradi bolezni na podlagi podhranjenosti, bolezni krvi, tuberkuloze in za vnetjem kostnega mozga. Pokopani so bili brez krst, zaviti v preproste platnene rjuhe. Kaže, da so bili iz najnižjih socialnih slojev. Arheologi se sedaj pričajo glede tega: ali so bili žrtve kuge, ali je to pokopališče v bližini bolnišnice, ali pa gre za nek-rščene in nezakonske otroke, tako rekoč otroke greha, ker so bili pred vrati Dunaja pokopani v neposvečeno zemljo.

(Prisma)

Albanija

Albanska vlada v Tirani išče nove diplomatske stike z Vzhodom in boljše gospodarsko povezavo z Zahodom. Namerava odpreti poslanstvo na Madžarskem in oživiti odnose s Kitajsko, ki so od leta 1978 zamrznjeni. Z Zahodno Nemčijo pa ima še druge namene. Tako naj bi ji ta odprla vrata pri povezavi z Evropsko gospodarsko skupnostjo. Zvezna republika Nemčija je tudi največji trgovinski partner Albanije na Zahodu. Že sedaj ji pomaga pri iskanju nahajališč nafte in plina ter pri gradnji poskusnega atomskega reaktorja. Približevanje Vzhodu pa ima tudi svoje meje. Se vedno zavrača normalizacijo odnosov s Sovjetsko zvezo. Mihail Gorbačov je za albanske medije še vedno izdajalec.

(Panorama)

Zbral, prevedel in priredil Marjan Kralj

Kakšna je razlika med OZD in podjetjem?

Kakšna je razlika med OZD po zakonu o združenem delu in podjetjem po zakonu o podjetjih? To vprašanje mi je bilo postavljeno na zboru delavcev v času obravnave predloga o novi organiziranosti. Imel sem nalogo, da jim to pojasnim tako prepričljivo, da bodo razumeli spremembe, ki bodo v prihodnje zelo pomembne.

Zbor delavcev se je začel z manjšo zamudo ob 13.15. Prisotnih je bilo okrog 100 delavk in delavcev, ki so prišli na zbor tudi zato, ker je bil med delovnim časom. Posedli so po stolih, strojih, mizah in zabojih ter debatirali in čakali, kaj bo. Prepričan sem bil, da bi jih precej odšlo, če bi imeli možnost, da gredo mimo vratarja. Žene bi hitele kuhat kosilo, moški pa bi zavili v kakšen bife.

Vedel sem, da sistem organiziranja po ZZZD nekako poznajo, saj smo jih prepričevali o njegovi uspešnosti skoraj dvajset let. Uspeh — gledano gospodarsko — pa je katastrofalen in ljudje s stanjem, v kakršnem so, niso zadovoljni, ker vsak dan teže živijo.

Predsednik delavskega sveta mi je na začetku postavil vprašanje, ki je zapisano v naslovu. To je odločilno vprašanje. Ljudje so skrajno nezaupljivi, saj smo jim isto govorili pri sprejemanju zakona o združenem delu in ustanavljanju TOZD.

Pri pojasnjevanju zadev delavcem ponavadi pojasnim gospodarsko zadevo na primeru kmeta, politično pa na primeru cerkve. Oba, kmet in cerkev, sta zdržala že skoraj 2000 let in bolj ko ju tlačiš bolj se razvijata.

Pojasnil sem: razlika med OZD in podjetjem je taka, kot je bila

nekoč in danes med kmetom. Včasih smo rekli, da je velik in bogat kmet tisti, ki ima 20 glav živine, 10 hektarjev zemlje, betonski kozolec in dva traktorja. Zato je bil tudi kmetijski maksimum določen na 10 hektarjev, da ne bi bilo kulakov.

Danes pa točno vemo, da je največji kmet tisti, ki letno odda 130.000 litrov mleka in tisti, ki je lani prodal 240 ton krompirja. Nikogar več ne zanima, koliko ima kdo krav, zemlje in traktorjev — pomembne so količine in kakovost.

Z OZD je podobno, doslej je bilo zelo pomembno, koliko ljudi je zaposlenih in vsakdo je vprašal za ta podatek, ker je bil od teh pravzaprav odvisen ves sistem v OZD in izven nje. Po novem pa število ljudi ni več glavno merilo za velikost; glavno merilo bo sedaj dobiček, seveda bomo računali dobiček na delavca in dobiček na vložena sredstva. Pravice upravljanja ne bodo več vezane samo na delavce, ampak tudi na vloženi kapital. Cene nam bosta določala trg in kakovost naših izdelkov. Dobitek bomo določali sami z boljšim delom in nižanjem stroškov.

Kot lastniki bomo zelo zainteresirani, da nam tovarna kot poslastico ne bo prišla »na boben«, ker bomo potem iskali službe drugod pa še vse manj jih je.

Pred kmetom pa imamo delavci celo prednost, da lahko damo ključ v roke drugemu vodji preden pride podjetje na »smrtno posteljo«, s katere ni rešitve.

Po takem pojasnilu so me delavci razumeli.

N. Pavlin

SKUPNOST KOROŠKIH PARTIZANOV

JAVKE BREZ HAJKE

Skupnost koroških partizanov s sedežem v Ljubljani in Zveza koroških partizanov s sedežem v Celovcu sta po ečletnem delu izbrali na približno 2.000 km² ozemlja na obeh straneh državne meje 155 partizanskih javk. O tem sta lani izdali tudi posebnega vodnika z naslovom JAVKE BREZ HAJKE.

Zamisel te aktivnosti je izvedena tako, da obiskovalcem javk ne zastavlja nobenih zahtev po vrstnem redu, času, rezervaciji, prometnem sredstvu, številu ali denarju. Edino delno oviro predstavlja državna meja, katere prestop je možen samo na meddržavnih, oz. mednarodnih mejnih prehodih in pa predpisi obeh držav o obvezni prijavi v primeru prenočevanja izven kraja bivanja. Predpisi o stomesterskem obmejnem pasu ne pridejo pri obiskovanju partizanskih javk nikjer v poštev, ker so vse javke od meje dovolj oddaljene. Če se bo kdaj zgodilo, da bo ena ali druga država uvedla kakšne dodatne ovire za prehod državne meje, takrat bo glede na izkušnje zagotovo dana večja možnost prehoda meje organiziranim skupinam in zlasti skupinam z dokazljivim ciljem, ki jih bodo sestavljali člani iz podjetja, društva ali druge organizacije.

Uvajanja aktivnost JAVKE BREZ HAJKE dobiva vse večje prednosti zlasti v sedanjih razmerah, ker omogoča zagotovo najcenejše ali pa vsaj zelo poceni eno ali tudi večdnevne izlete za posameznike, družine ali kolektive, ker jih popelje iz mest in bližine industrije v višje ležeče predele ali celo v gorate predele, ker predlaga vožnjo po slabem dolinskem zraku in hojo ali bivanje in gibanje v planinskem zraku ali pa vsaj v neindustrijskih okoljih. Za predlagano aktivnost niso potrebne noben posebne priprave, oprema ali znanje in izkušnje — zadostuje želja po zdravem oddihu, katero od prometnih sredstev in v žepu seznam partizanskih javk za nabiranje štampiljk.

Navedeni organizaciji bivših koroških partizanov nimata dovolj sredstev, da bi vodnika po JAVKAH BREZ HAJKE natisnili v vsaj

100.000 izvodih, kolikor bi bila trenutno realna potreba, ker je bilo prvih 5.000 izvodov skoraj tako razgrabljenih, zato

VAS PROSIMO IN PREDLAGAMO:

1. da v vašem glasilu enkrat ali v več nadaljevanjih objavite priloženo gradivo za JAVKE BREZ HAJKE z uvodom in navodili vred;
2. da to objavite v rubrikah, ki so n namenjene oddihu in rekreaciji, dopustu, zdravi domači hrani, športu, vprašanjem narodnosti, emdnarodnim odnosom, varstvu okolja, bližnji in tudi daljnji naši zgodovini in še čemu, kajti vse to je osredno vsebovano v JAVKAH BREZ HAJKE;
3. da seznam javk natisnete tako, da je med posameznimi naslovi prostor za štampiljko, ki meri 5 x 15 mm;
4. da je vodnik natisnjen tako, da ga je možno izrezati in zložiti v žepni format;
5. da upoštevate, da smo koroški partizani z dosledno prostovoljnim delom pripravili JAVKE BREZ HAJKE in zato tudi za ponatis tega v kateremkoli številu ne predlagamo nobenega plačila. Zadovoljstvo obiskovalcev na partizanskih javkah in zadovoljstvo na javkah živečih ljudi bo tudi naše zadovoljstvo in plačilo ter pojasnjujemo, da se odrekamo vsem avtorskim pravicam in vsemu kar k temu šteje za razmnoževanje in razširjanje JAVK BREZ HAJKE!

Za
SKUPNOST KOROŠKIH PARTIZANOV IN
ZVEZO KOROŠKIH PARTIZANOV
Predsednik:
DR. ANTON SKOBIR-DRAGO

JAVKE BREZ HAJKE

1

JAVKE BREZ HAJKE

KOROŠKA PARTIZANSKA POTA

JAVKE BREZ HAJKE

Zbirka Koroška pota

Urednik zbirke: MARJAN REMIC

Izdala: Skupnost koroških partizanov Ljubljana

Zanjo: ing. RADO LIPIČAR

Založili: Skupnost koroških partizanov Ljubljana in
Zveza koroških partizanov Celovec

Avtor: ing. RADO LIPIČAR

Lektura: ERNEST KOBOLT

Oblikovanje: BOŠTJAN FABJAN

Tisk: RAZMNOŽEVANJE PLEŠKO, LJUBLJANA

Naklada: 5000 izvodov

Ljubljana, 1988

Po mnenju republiškega komiteja za kulturo št. 4210-34/88
z dne 26. 5. 1988 se za to knjigo ne obračunava in ne plačuje
davek od prometa proizvodov.

Izsek iz PK-250 SR Slovenija — izdala Republiška geodetska
uprava, izdelal Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo;
1:250.000 v izrezu cca 70/35 cm

Na svetovnem veslaškem prvenstvu Bled 89

Komite za organizacijo svetovnega prvenstva v veslanju Bled '89 in Iskra Delta sta prek svojih najuglednejših zastopnikov pred kratkim podpisala pogodbo z namenom, da si prireditelji zagotovijo kvalitetno obdelavo podatkov z računalniki in izpise rezultatov na najzanesljivejši in najmodernejši način, Iskra Delta pa s tem pripomore k realizaciji velike športne prireditve, tesnejši povezavi športa z združenim delom in popularizaciji računalniških sistemov Delta. Pogodbo sta podpisala predsednik OK Bled '89 Vlado Klemenčič in generalni direktor Iskre Delta Janez Škrubej.

Popoln informativni sistem, v okviru teh načrtov prizadevanj za prihodnost sodi tudi razširitev telefonske centrale in položitev kabla ob jezeru, je tako napravil velik korak naprej. S sporazumom, podpisa so se udeležili še iz vrst veslaških delavcev Janez Bedina, Vinko Marolt, Miha Golja in Jakob Vidic, iz Iskre Delte, pa Bogomir Uršelj, si je OK Bled '89 zagotovil popolno informacijo za prav vse kategorije udeležencev svetovnega prvenstva in možnost kar najhitreje predstaviti po vsem svetu. Iskra Delta ima s tako zahtevnimi nalogami dolgoletne izkušnje na najelitnejših domačih in celo tujih tekmovanjih (med drugim z univerziade v Visokih Tatrah); tehnična ekipa pod vodstvom inž. Boža Omana je vse bolj in bolj kos tudi najbolj zapletenemu poslu. »Za nas je septembrsko veslaško prvenstvo, enako nalogo smo uspešno opravili tudi že na veslaškem veteranskem svetovnem prvenstvu, spet velik tehničen in organizacijski izziv. Vsekakor upam, da bomo z najbolj

jšim tehničnim kadrom navezali na dosedanje izjemno uspešno tradicijo, ko smo na športnih prireditvah na najvišji ravni krepili — z uspešno opravljenimi nalogami — imidž Iskre Delte,« je povedal generalni direktor Iskre Delte Janez Škrubej.

»Za to zahtevno nalogo, eno najpomembnejših služb na svetovnem prvenstvu, smo imeli več ponudb, tudi iz tujine, vendar je v tej hudi konkurenci le zmagala Iskra Delta, kar je nedvomno velika uveljavitev in pravzaprav tudi trden dokaz, da smo v Sloveniji sposobni opraviti tudi tehnično najbolj zapletene posle in se z njimi, kakor z vso prireditvijo na mednarodni ravni, kar najučinkoviteje predstaviti vsemu svetu,« je o drugih, nič manj pomembnih vidikih pogodbe spregovoril na slovesnosti še predsednik OK Bled '89 Vlado Klemenčič.

Ekipa Iskra Delta bo nared za prvi preizkus, enako kot vse druge službe organizacijskega komiteja, že na generalni za svetovno prvenstvo — na prvomajski veslaški regati. H. U.

SODELOVANJE NA VISOKI RAVNI — Janez Škrubej in Vlado Klemenčič po podpisu pogodbe. (Foto: Igor Modic)

Ime imetnika vodnika (posameznika ali skupine)

.....

Kraj

Ulica in številka

Država

Prejel:

Bronasto značko dne

Srebrno značko dne

Zlato značko dne

Malo plaketo dne

Veliko plaketo dne

Ne prvi, ne zadnji korak

Koroški partizani, ki smo se v drugi svetovni vojni borili proti nacizmu na ozemlju današnje slovenske in avstrijske Koroške, smo že nekaj desetletij bolj ali manj trdno povezani v krajih in državah, v katerih živimo. Od svojih številnih uspelih dejavnosti naj omenimo samo najvažnejše: prek dvajset let izhajanja Vestnika koroških partizanov po štirikrat na leto, vračanje koroških partizanov na Koroško s peresom ali čopičem v roki, razstave slik pretežno koroških kmečkih partizanskih domačij in širjenje koroške bralne značke med šolsko mladino in tudi odraslimi.

Skozi vsa ta naša dejanja se vleče kot rdeča nit misel na tiste koroške ljudi na obeh straneh meje: v Podjuni, Rožu, Zilji, na Gurah in Svinški planini, v Savinjski, Mislinjski in Mežiški dolini, ljudi, ki so dali zatočišče partizanskim borcem in aktivistom, živež, pravo koroško domačnost in toplo človeško pomoč in gostoljubnost. Misel od teh preskoči na tiste, ki teh časov niso preživeli, ker so omahnili pod nacističnimi krogli, izdihili na vešalih ali pod giljotino, zgoreli v krematorijih, v ognju svojih domačij ali kako drugače. Smrt v rokah nacistov je imela veliko obrazov in veliko načinov.

Tudi tokrat mislimo predvsem na vse te ljudi in jim posvečamo večino svojih skupnih dejanj; mogoče pozno, a zato nič manj iskreno in nič manj hvaležno.

Razmišljali smo, kako bi se oddolžili vsem žrtvam nacizma na Koroškem in vsem, ki so nam pomagali ali nam drugače stali ob strani. Proučili smo številne partizanske spominske poti po Sloveniji, planske, kolesarske in druge športne tradicionalne spo-

JAVKE BREZ HAJKE

2

OD ANDSKIH LEDENIKOV DO AMAZONKE

FRANCI VOGRIN

7

10. 6. Vkrkali smo se v majhno barko in se odpeljali na izlet po jezeru Titicaca. To je najvišje ležeče plovno jezero na svetu (3812 m). Pokriva površino 8100 km² in največja globina, ki jo je izmeril Jacques Cousteau leta 1968 je 230 metrov. Večji del jezera pripada Peruju, manjši pa Boliviji.

Mimo razkošnega hotela na polotoku se odpeljemo do plavajočih otokov, ki so znamenitost jezera. Narejeni so iz ločja, (titora) plast je debela okrog 40 cm. Vsako leto prebivalci otokov naložijo novo plast na svoje plavajoče otoke. Ločje je tudi gradbeni material za kočice, strehe in čolne. Prvotni prebivalci jezera so bili iz plemena Urus ali kot so se sami imenovali kot — sunjs (jezerski ljudje). Zadržali so umrli okrog leta 1956. Bili so zelo neprilagodljivi, šteli so se za bitja nižje ravni od ljudi. Verjeli so, da imajo črno kri, ki jim omogoča, da se ne morejo utopiti, da jim ne more škoditi ne voda, ne mraz. Sedanja prebivalci otokov so mešanci med Urusi in Indijanci Aymara, ki so naseljeni okrog jezera.

Ko smo pristali na enem izmed otokov, so nas tako obkolili najmanjši. Bili smo pripravljani na to, saj je vsak imel pol kilograma bombonov. Nato pridejo na vrsto tisti, ki še ne morejo hoditi, stegujejo pa roke. Pa tudi odrasli se ne branijo bombonov. Ko smo opravili te formalnosti, smo lahko slikali in snemali po mili volji. Domačini prodajajo miniaturne čolne iz ločja in tapiserije. Odpravimo se na ogled otoka. Potrebna je previdnost, saj se lahko gibaš samo po poteh, kjer je ločje debelejšo. Ker smo težji od domačinov, se tja hitro vdrejo. Koče so enostavne, štiri stene, streha in vrata. Posebej je koliba za kuhinjo. Pogled v kuhinjo nam razkrije jedilnik: ribe in majhni gomolji — papa. Vidimo tudi precej posušenih rib. Kruha ne poznajo, oz. le redko, ko gredo na kopno. Vsi prebivalci nad 25 let trpijo za revmatizmom. Vendar ne želijo zapustiti jezera. Ndaleč stran je večje naselje, kjer je edina plavajoča osnovna šola na svetu. Ko se osnuje mlada družina, izgradijo nov otok — nekaj kvadratnih metrov ter čoln. Tako družine žive ločeno, vsaka na svojem otoku.

Odpeljemo se naprej, proti pravemu otoku Taquile. Že iz daljave vidimo, da je ves otok obdelan. Polja in vinogradi v terasah obkrožajo ves otok. Povzpne se do vasi, ki leži v osrčju otoka. Spotoma obiščemo tekstilni muzej in zadržno trgovino s tekstilom. Prebivalci so znani po lepih volnenih in lanenih izdelkih. Posebej zanimivo je bilo opazovati, kako vsi moški, brez izjeme, pletojo, ženske pa delajo na poljih. Za kosilo si privoščimo ribe, bile so zelo okusne. Nadaljujemo z ogledom. Na drugi strani otoka so čudovite plaže, ves otok pa je skrbno obdelan. Prebivalci so premožni in dobro organizirani v zadruzi. Ko smo kupovali njihove izdelke, ki so specifični, tako po obliki, kot po barvah, smo ugotovili, da ni možno barantati. Cene so fiksne in kar

visoke. Ob poti smo videli majhno deklico, ki se je igrala z mrtvo miško. Ker smo se motali okrog nje ter fotografirali, jo je ponudila še nam. Na povratku smo si privoščili tri ure sončenja na palubi.

11. 6. Odpeljali smo se proti Boliviji. Pot je vodila ob jezeru. Obala je zelo lepa, spominja na jadransko. Ko smo pristali na perujsko-bolivijsko mejo, smo formalnosti hitro opravili. Policaj na bolivijski strani je rekel: »Jugoslovani! Dobri ljudje! Maršal Tito!«. Kar dobro se nam je zdelo. Kar na meji smo dobili bolivijsko vizo za 30 dni, uradnik nam pove, da potniki iz vzhodni držav morajo imeti vizo, izdano na konzulatu. Prispeli smo v letoviško mesto Copacabana. Mesto je zelo urejeno, z lepimi plažami ter zelo lepimi cerkvami. Pred cerkvijo je stalo nekaj okrašenih avtomobilov, Vili je rekel, da je nekomu padla opeka na glavo. Ndaleč stran pa so se pred avtobusi zbrali udeleženci sindikalnega izleta okrog zaboja piva. Ko smo jih fotografirali, so nas povabili na pijačo. Vili je začel snemati, oni pa zavzemati najrazličnejše poze ter vpiti: »Gringito (ljubkovalnica za gringa), še mene!«. Vili je kar žarel, saj mu je bilo neznansko všeč, da je bil gringo, saj je bil prepričan, da je to le v kavbojkah rezervirano za Američane.

S trajektom smo se prepeljali čez najozki del jezera. V luki smo fotografirali stojnice — restavracije in Vili je spet skupil. Bojevita Indijanka ga je polila z vodo.

Nadaljevali smo vožnjo proti La Pazu. Bolivijska visoka planota je res visoka, 4000 metrov visoko leži, ranina, zemlja je zelo siromašna in pravi, da da pridelek le vsako tretje leto. Ob poti smo videli nekaj tabel, da imajo poizkusne projekte, predvsem z Nemci, kako bi iz zemlje iztisnili nekaj več. Na obzorju vidimo bele vrhove gora. Cordillera Real je kar veličastna veriga in Illimani (6498) se beli prav nad La Pazom. Začenjajo se strnjena naselja in prav kmalu smo v Altiplanu. To je ime visoke planote pa tudi naselja, ki je zrastle ob robu kotline, v kateri leži La Paz. To predmestje šteje že okrog 500.000 prebivalcev in prav sedaj delajo novo obvozno avtomobilsko cesto do La Paza prav skozi Altiplano. Vožimo se po obvoznici, kar je podobno vožnji po najhuje razritih njivah. Naselje je podobno barriadi v Limi, hiše kot da so iz blata — barva opeke je sivorjava. Vode in kanalizacije do sedaj ni bilo, sedaj pa vlagajo velika sredstva v izgradnjo Altiplana v pravo mesto. Priskačemo — po luknjasti cesti — na rob kotline in pred nami se odpre pogled na La Paz. S treh strani je obkrožen s strmimi pobočji, ki so prav tako pozidana in le četrt, so razmerno ozka stran se spušča proti puščavski nižini. La Paz leži na višini 3600 metrov — center mesta — vse mesto pa je v strmini med 3200 in 4000 metrov. Ceste so strme in Vili je rekel, da

je problem že, če želiš na pivo, saj se hitro utrušiš. Avtobus nas je pripeljal do hostala in ker se nam je cena zdela kar ugodna, nismo iskali drugega bivališča. Hostal je bil precej velika, preurejena kolonialna hiša z notranjim dvoriščem, restavracijo in potovalno agencijo kar pri roki. Kot smo ugotovili pozneje, tudi do centra ni bilo daleč. Namestimo se in gremo na prvi ogled mesta. Po strmi cesti se spustimo navzdol in kmalu smo v centru mesta. Poiščemo restavracijo in kmalu ugotovimo, da Bolivija ni poceni. Cene so precej višje kot v Peruju pa tudi višje kot pri nas. V okviru restavracije je tudi folklorna restavracija — penja in preselimo se tja. Program je bil čudovit, dogovarjali smo se, da bi ga v naslednjih dneh posneli, vendar so se pri računu mnenja o tem koliko piva smo popili, zelo razlikovala. Prav žalostni smo bili, ko smo sklenili, da se goljufati ne pustimo in nas pač ne bodo več videli. Vendar pa nikjer nismo videli tako kvalitetnega in raznolikega programa; najbolj nas je navdušil ženski ansambel in njihova izvedba andinskih pesmi.

12. 6. Bila je nedelja in spanje smo nameravali malo podaljšati. Vendar nas je prebudila godba na pihala. Pogledali smo skozi okno in videli kar prave karnevale. Množica v živopisnih oblekah je poskakovala in plesala po ulici. Prava paša za oči in fotoparate. Odpravili smo se v mesto in kmalu ugotovili, da praznujejo cerkveni praznik ter, da imajo pred cerkvami procesije, ki pa se zaradi temperature prebivalcev izvajajo malo drugače kot pri nas. Ves La Paz je plesal, saj imajo dosti cerkva, godba je igrala na vsakem koraku, skupine so tekmovala, katera bo bolj živopisno oblečena — nam je to že mejilo na kič in katera bo bolj vztrajno in poskočno plesala. Pred cerkvami so bile množice ljudi, ki so se posipali s konfeti, se smejali ter vpili — prava ljudska veselica. Po poldnevu pa je življenje zamrlo, trgovine so bile zaprte in precej restavracij tudi. V nedeljo popoldne življenje v La Pazu zamre in tudi mi smo po napornem potepanju v stilu gor dol bili kar utrujeni.

13. 6. Poklicali smo na našo ambasado — nič novega. Odpravimo se na perujski konzulat po vstopne vize za povratek v Peru. Objubljajo nam, da jih bomo dobili v treh dneh.

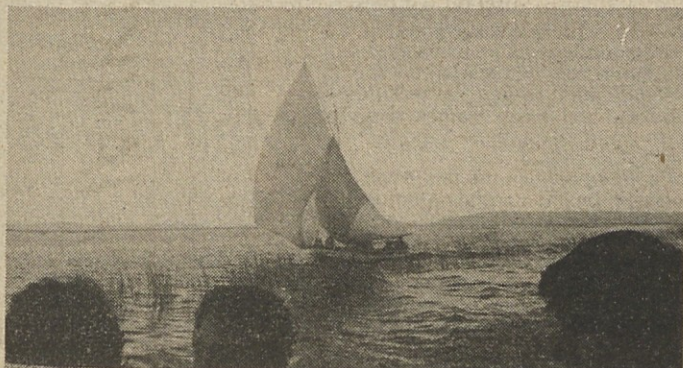
Iščemo plinski gorilnik in izvemo, da jih verjetno imajo le v trgovini, precej oddaljeni od centra. Odpravimo se na dolg sprehod in res dobimo gorilnik. Spotoma si ogledujemo La Paz, ki je sicer največje mesto v Boliviji, šteje okrog milijon prebivalcev, ni pa glavno mesto Bolivije. Glavno mesto Bolivije je Sucre, La Paz pa je administrativni center. Je pravo vellemesto z visokimi nebotičniki in lepo urejenimi trgovinami v ožjem, poslovnem centru, široki bulevarji pa ne uspevajo požreti vsega prometa. Standard je višji kot v Peruju, Bolivija je znana po

presežkih nafte in proizvodnji cinka in kositra. Ustanovljenja bila leta 1825, sam La Paz pa je ustanovil Alonso de Mendoza, španski osvajalec leta 1548. Španci so našli na področju La Paza dosti zlata, predvsem v reki Choqueyapu, ki teče skozi La Paz in katere ime pomeni »veliko zlato polje«. La Paz je moderno mesto in razen nekaj muzejev in mnogo zgodovinskih zanimivih, ogleda vrednih objektov. Ogledali smo si moderno avtobusno postajo in železniško postajo, delo arhitekta Eiffila. Obiskali smo klub Andino in srečali prijazne andiniste, ki skrbijo za tuje odprave. Odstopilo so nam zemljevide in nam ponudili prevoz do izhodišč za Cordillera Real. Na stenah smo videli nekaj plakatov naših odprav, na kartah so imena vrhov, kot so Jugoslavija, Slovenija.

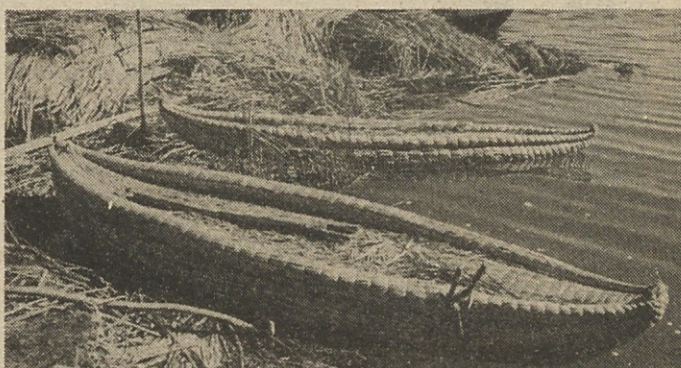
Na kosilo smo odšli v kitajsko restavracijo. Z Vilijem sva nekaj mesecev prebela na Kitajskem in kar stozilo se nama je po pravi kitajski kuhinji. In v La Pazu sva našla na pravo, originalno kitajsko hrano. Mmm, je bilo dobro!

Nato smo se lotili planiranja. Minila je polovica razpoložljivega časa. Bolivija pa nam bo precej izpraznila tudi žepe. V Cordillera Real smo želeli osvojiti kakšen zanimiv vrh, razmišljali smo o Mururati (5775 oz. 5890 metrov) in o Illimaniu, hišni gori La Paza, kjer pa je, kot so nam povedali v klubu Andino, izredno mrzlo — nočne temperature pod -30 stopinj. Zanimiv je tudi Illampu (6363 metrov), vendar za nas tehnično prezahteven. V klubu Andino so nam povedali, da so vsi vzponi povezani z dolgotrajnimi pristopi, svetlovali so nam Huayna Potosi (6096 metrov) prek vja normale. Pa še to bi nam pobralo vsaj štiri dni. Do sedaj pa smo ugotovili, da smo naredili pri planiranju potovanja le eno, a veliko napako — nismo predvideli skoka do Amazonke, v džunglo. Po pripovedovanju popotnikov, ki smo jih srečevali pa tega ne smemo zamuditi. To so naslednji trije dnevi in letalska karta in Iquitos in nazaj.

Pravzaprav sploh ne vemo, ali bo prej zmanjkalo časa ali denarja. Pozanimamo se za prevoz v Čile. Do Arice bi potrebovali z avtobusom 22 — 24 ur, z vlakom okrog 20 ur pa še vozni red tega vlaka je najbolj podoben onemu »vlak brez voznega reda« saj vozi 17., 24. in 27. julija. Z letalom je sicer le pol urice, stane pa kar 90 dolarjev. Ugiznili bomo v to kisljo jabolko, saj nam prihrani kar precej časa. Ko dopovemo uslužbenkam v potovalni agenciji, da za Čile ne potrebujemo vize, kar je pravzaprav res zanimivo — za prijateljski Peru obvezna viza, za Pinochetovo diktaturo pa ne, smo hitro uredili vse ostale aranžmaje. Ob tem smo seveda premerili La Paz nekajkrat po dolgem in počez in Vili ter Bojan me preklinjata in pravita da imata ogledov mesta in višinskih kilometrov že dovolj.

Jezero Titicaca

**PLANINSKI
OBVEŠČEVALEC**

Lipnica — Debela peč

Planinska sekcija delovnih organizacij Iskra Kranj bo priredila v soboto 18. marca 1989 turno-smučarski izlet na Debela peč (2015 m).

Z avtobusom, ki bo imel odhod ob 6.30 izpred hotela Creina, se bomo peljali na Pokljuko, če bodo razmere dovoljevale čez Kranjsko dolino do planine Javornik (1295 m). Od tu je do Blejske koče na Lipanci (1633 m) slabo uro hoje, na sam vrh pa še dobro uro. Od tu je zelo lep razgled na Triglav in okoliške dvotisočake pa tudi na smrekove širjave Pokljuke. Sestop bo za tiste, ki se bodo do sem potrudili s smučmi, seveda uživaški, za ostale pa tudi ne bo naporen. Če bo koča odprta, se bomo malo pomudili ob njej, sicer pa bomo nadaljevali s sestopom do avtobusa. Sredi popoldneva bomo že doma.

Udeleženci naj bodo opremljeni ustrežno za zimski vzpon (cepini, smučarske palice, dereze...). Vodila bosta Peter Leban in Milan Čelik. Cena prevoza bo 8.000 din.

Prijave in vplačila sprejema V. Pajk v tajništvu DO ERO, tel.: 2822 do srede 15. marca.

VABLJENI!

Upokojila se je

Devetnajstega januarja se je ob odhodu v pokoj poslovila dolgoletna Iskrina delavka Zofija Sinkovec. Po osmih letih, ki so jo vezale na delovno organizacijo Telekomunikacije, se je 1962. leta kot administrativni referent zaposlila v takratnem Zavodu za avtomatizacijo in vse do upokojitve ostala zvesta delovni organizaciji Avtomatiki, oz. njenim TOZD: Raziskovalni institut, Procesna tehnika, TELA in Naprave za energetiko. Osebnostno se je s svojo vedrino in umirjenostjo priljubila mnogim sodelavcem, s korektnim odnosom do dela pa je postala vzor marsikateremu članu kolektiva. V Programskem področju za sisteme telekomunikacij v energetiki so ji ob slovesu zaželeli še mnogo prijetnih uric osebnega zadovoljstva, ki ga je vedno našla v estetiki življenja.

Š. D.

Zanimivosti

Pasja smrt

Kot poroča britanski tednik Observer, pobijejo vsak dan tisoč psov in jih upepelijo. Omenjeni časopis je objavil tudi grozljivo fotografijo z več kot tisoč mrtvimi psi. V Veliki Britaniji je trenutno 6,8 milijona psov, od tega pol milijona brez gospodarja. Za tako veliko število potepuških psov je pravzaprav kriva vlada ministrske predsednice Margaret Thatcherjeve, ki je lani ukinila pasjo takso, zato se nekateri Britanci ne brigajo več za svoje pse. Društvo za zaščito živali RSPCA (Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals) pa meni, da je med Britanci vedno več

neodgovornih ljudi. Minister za zaščito okolja Nicholas Ridley je ulemelil ukinitve pasje takse v višini 37 penijev na leto s tem, da so upravni stroški mnogo višji od lanskoletne takse. Zavarovalnice poročajo, da so lani izplačale ljudem skoraj šest milijonov funtov zaradi pasjih ugrizov. Psi brezdomci pa so povzročili 54 tisoč prometnih nesreč in napadli desetstisoč domačih živali, predvsem ovac. Vlada meni, da ima že tako dovolj stroškov, saj jo stane pokončanje slehernega psa osem funtov.

(Spiegel)

Zbral, prevedel in priredil
Marjan Kralj

Hladilnik po novi zamisli

Industrija hladilnih naprav upošteva novejša dognanja pri shranjevanju živil

Brez hladilnih naprav se nekatera živila sorazmerno hitro pokvarijo in s tem ogrožajo naše zdravje. Zlasti poleti. Hladilnik je prva taka naprava moderne dobe, ki podaljša uporabnost lahko pokvarljivih živil, seveda le za omejen čas. Žal pa imajo živila različno shranjevalno temperaturo. Tako se meso pri 6°C približno trikrat hitreje pokvari kot pri 0°C, pri 10°C petkrat in pri 20°C desetkrat. Logično je torej, da mora biti temperatura shranjevanja mesa za sprotno rabo blizu 0°C. Pri pakiranih živilih, posebno mlečnih izdelkih, se podaljša uporabnost od osem do deset dni, če je temperatura približno 0°C. Idealno bi torej bilo, če bi dajal hladilnik vedno le konstantno temperaturo blizu 0°C. Pa ni tako!

Pri povrtninah so razmere nekoliko bolj zapletene. Tudi pri teh živilih velja nizka temperatura za pravšnjo, vendar ob relativno visoki vlagi, sicer rastline uvenejo in je že njihov videz odbijajoč. Prav tako je z jagodičjem, zeljem in repo. Za sadje pa to ne velja. Najboljša je nekaj višja temperatura, posebno za tropsko sadje. Ta ne sme biti nižja od 10°C.

Izjema je tudi krompir. Če ga shranimo pri manj kot 4 do 6°C, postane sladek.

Pri sedanjem načinu prehranjevanja se napotimo v trgovino ali na trg vsaj dvakrat na teden. Ribe in meso pustimo v hladilniku le dva dni. Mesne izdelke tri do največ štiri dni. Več kot štiri dni živil ni priporočljivo shranjevati.

Skoraj vsak dan kupujejo živila le upokoenci in nezaposleni. Zaposleni v poprečju le dvakrat na teden in še rajši samo enkrat tedensko. Slednjih je vedno več, tako ocenjuje statistika. Prav zaradi tega so na podlagi marketinških raziskav predlagali, da mora industrija hladilnih naprav prilagoditi svojo tehnologijo novim dognanjem za podaljševanje obstojnosti živil v hladilnikih.

Sedanja normalna hladilna temperatura je 5 do 7°C, v zmrzovalnem delu zgoraj hladilnika pa približno -15°C. Po novih zasnovah — tako jih je namreč predstavil Bosch na razstavi Domotechnica '89 v Kölnu — mora imeti dober hladilnik pet klimatskih in štiri temperaturna področja. To us-

treza osnovnemu namenu, da bi hladilnik temperaturo različno hladil, zmrzoval in ohranjeval hkrati.

Po novi zamisli mora imeti hladilnik najprej področje kletne temperature od 8 do 12°C in relativne vlage 50 odstotkov. Tod shranjujemo surovo maslo, vina, določene vrste sirov, za mrz občutljivo sadje, posebno z juba. Torej vse, kar običajno spravljamo v dobro klet. Prostornina tega področja je 75 litrov.

Nadalje, hladilno področje 5°C z 90 odstotno vlažnostjo. Semkaj sodijo vsa nepakirana živila in odprte pijače. Prostornina 38 litrov. Posebno področje zavzema prostornina s temperaturo od 0°C do 1°C z vlažnostjo 90 odstotkov; nato isto temperaturno področje, vendar s 50 odstotno vlago. Obe področji imata prostornino 85 litrov. In končno zmrzovalni predel s temperaturo -18°C in prostornino 59 litrov. Za posamezna področja z različno vlago skrbe posebni filtri, poleg tega pa ima hladilnik vedno isto temperaturo, ne glede na zunanje okolje. Oblikovno so hladilne komore razvrščene druga nad drugo s tremi vrati in dvema predalom na poteg.

Z različnimi temperaturnimi in klimatskimi področji ponuja Bosch ugodnejše možnosti shranjevanja živil. Poraba električnega toka je nekoliko višja, kljub varčevalni zasnovi, znatno višji pa so stroški nabave — 2.700 do 2.900 DEM. Za zdaj je v ceni všteti še konstrukcijski razvoj in višji stroški izdelave. Tolaži nas le dejstvo, da bo novi sistem že čez nekaj let cenejši in, da ga bo morala obvezno sprejeti tudi naša domača industrija hladilnih naprav.

Marjan Kralj

Mali oglas

Prodaj vinograd s hišico, (enobno) stanovanje z elektriko in vodovodom ter obširnimi inventarjem v bližini Brestanice. Lahko pa tudi zamenjam z lastniškim stanovanjem v Ljubljani. Ponudbe na tel. 061 343-912 od 6. do 9. ure.

Iskra

ISKRA — glasilo delovnega kolektiva Iskra — SOZD elektrokovinske industrije — Ljubljana. Ureja uredniški odbor. Glavni urednik: Pavle Gantar, pomočnik glavnega urednika Miloš Pavlica, odgovorni urednik Dušan Željenc, tehnični urednik Drago Pečenik. Izhaja tedensko — Rokopisov ne vračamo. — Naslov: Ljubljana, Gregorčičeva 23 telefon: 223-977. Priprava za tisk: DIC TOZD Grafika, Novo mesto. Tisk: ČTP Pravica — Dnevnik, TOZD Tiskarna Ljudske pravice, Ljubljana. Po mnenju sekretariata za informacije IS SRS je glasilo oproščeno plačila davka od prometa proizvodov.